నల్లమలలో చెంచు ప్రపంచం

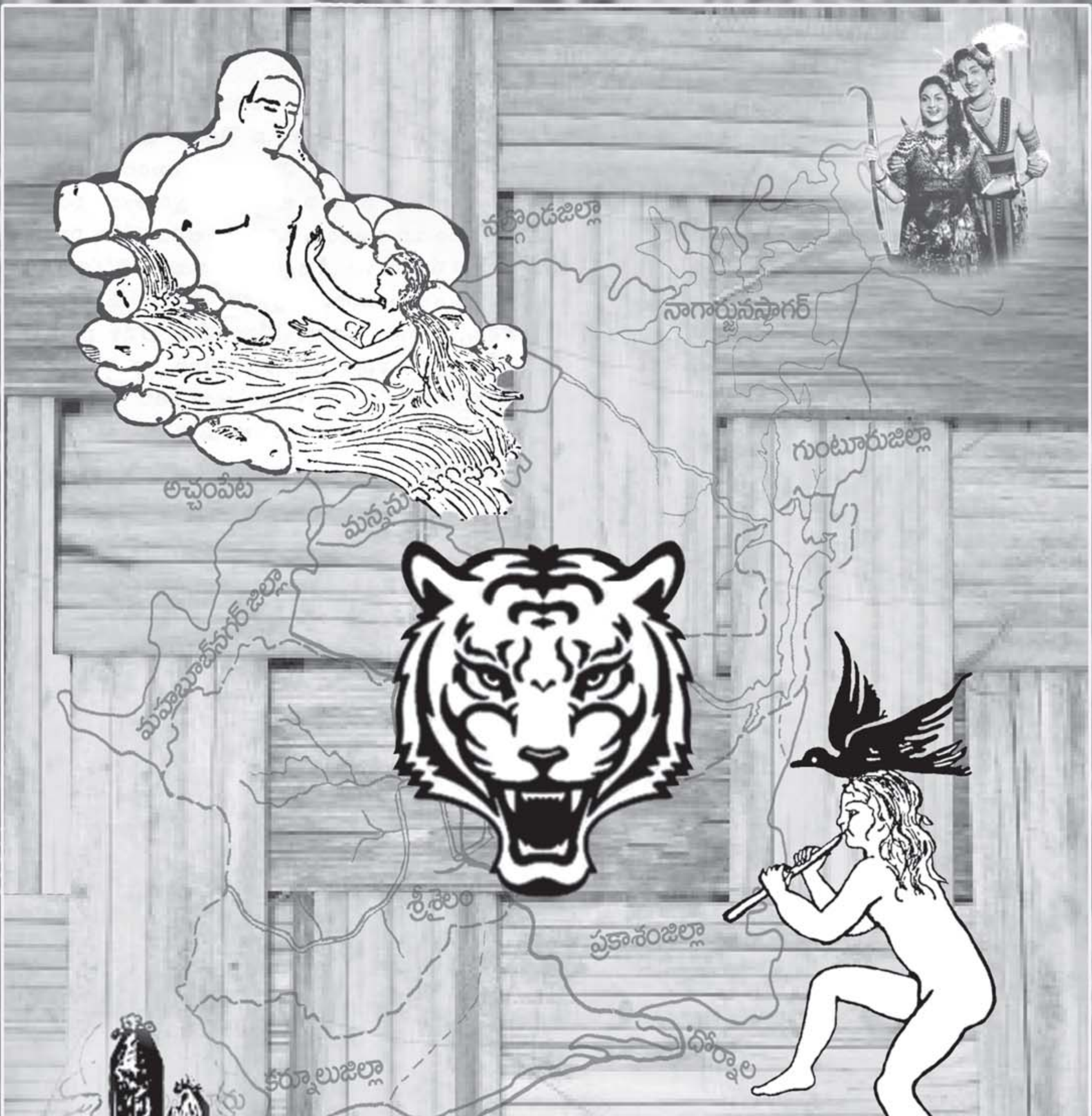

ఈ జ్ఞానం మీదేనండి! - ఈ రాజ్యం మీరేలండి!!

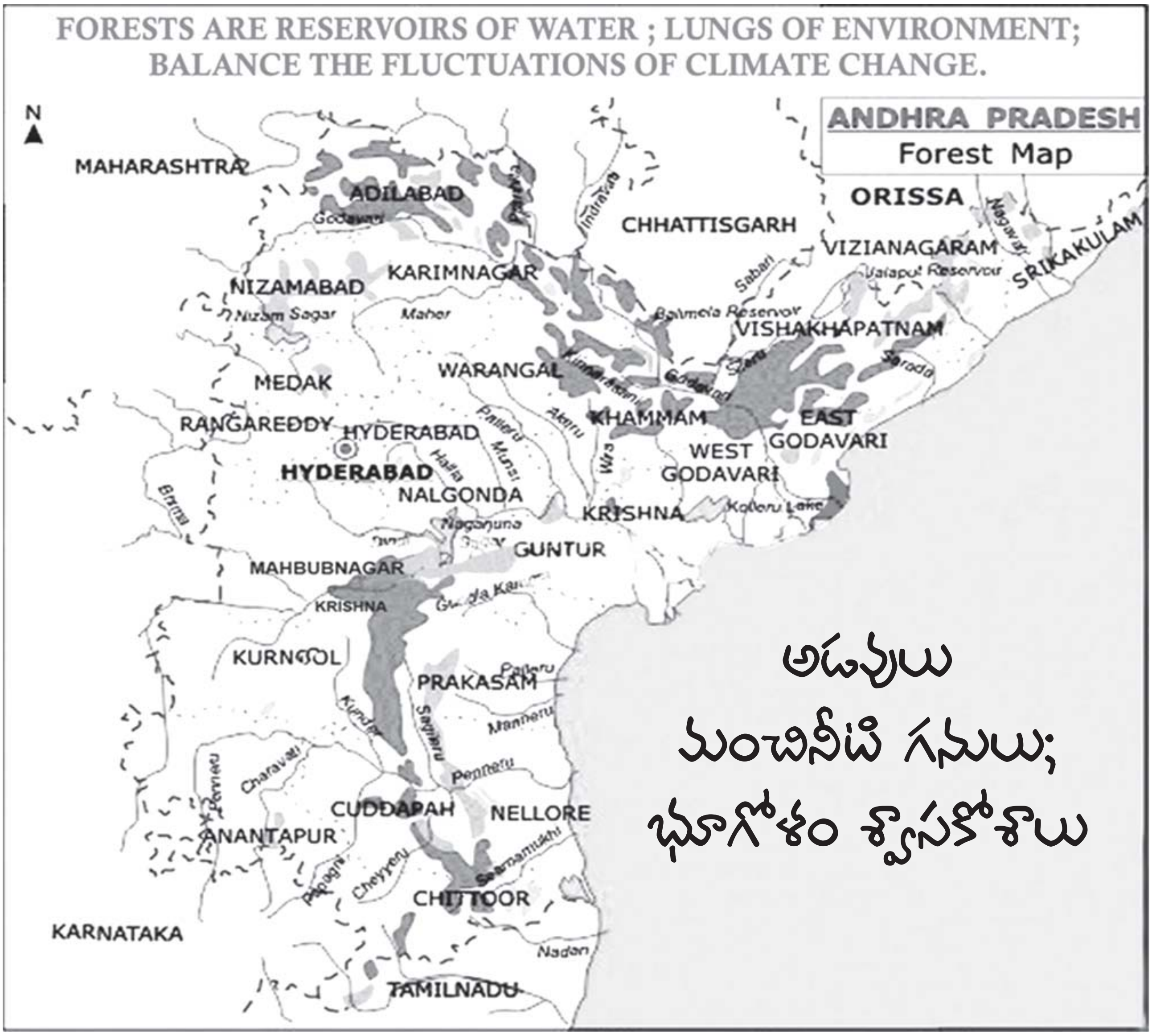
FORESTS ARE RESERVOIRS OF WATER ; LUNGS OF ENVIRONMENT;
BALANCE THE FLUCTUATIONS OF CLIMATE CHANGE.
ANDHRA PRADESH
Forest Map
N
MAHARASHTRA
ADILABAD
Godavari
CHHATTISGARH
ORISSA
KARIMNAGAR
NIZAMABAD
Nizam Sagar
VIZIANAGARAM
SRIKAKULAM
VISHAKHAPATNAM
MEDAK
WARANGAL
RANGAREDDY
HYDERABAD
KHAMMAM
EAST
GODAVARI
WEST
GODAVARI
NALGONDA
KRISHNA
GUNTUR
MAHBUBNAGAR
KRISHNA
KURNOOL
PRAKASAM
CUDDAPAH
NELLORE
ANANTAPUR
CHITTOOR
KARNATAKA
TAMILNADU
అడవులు
మంచినీటి గనులు;
భూగోళం శ్వాసకోశాలు

నల్లమల అడవులు

NALGONDA
KRISHNA
GUNTUR
MAHBUBNAGAR
KRISHNA
KURNOOL
PRAKASAM
CUDDAPAH
NELLORE
ANTAPUR
CHITTOOR

చెంచుల జీవన చిత్రాలు

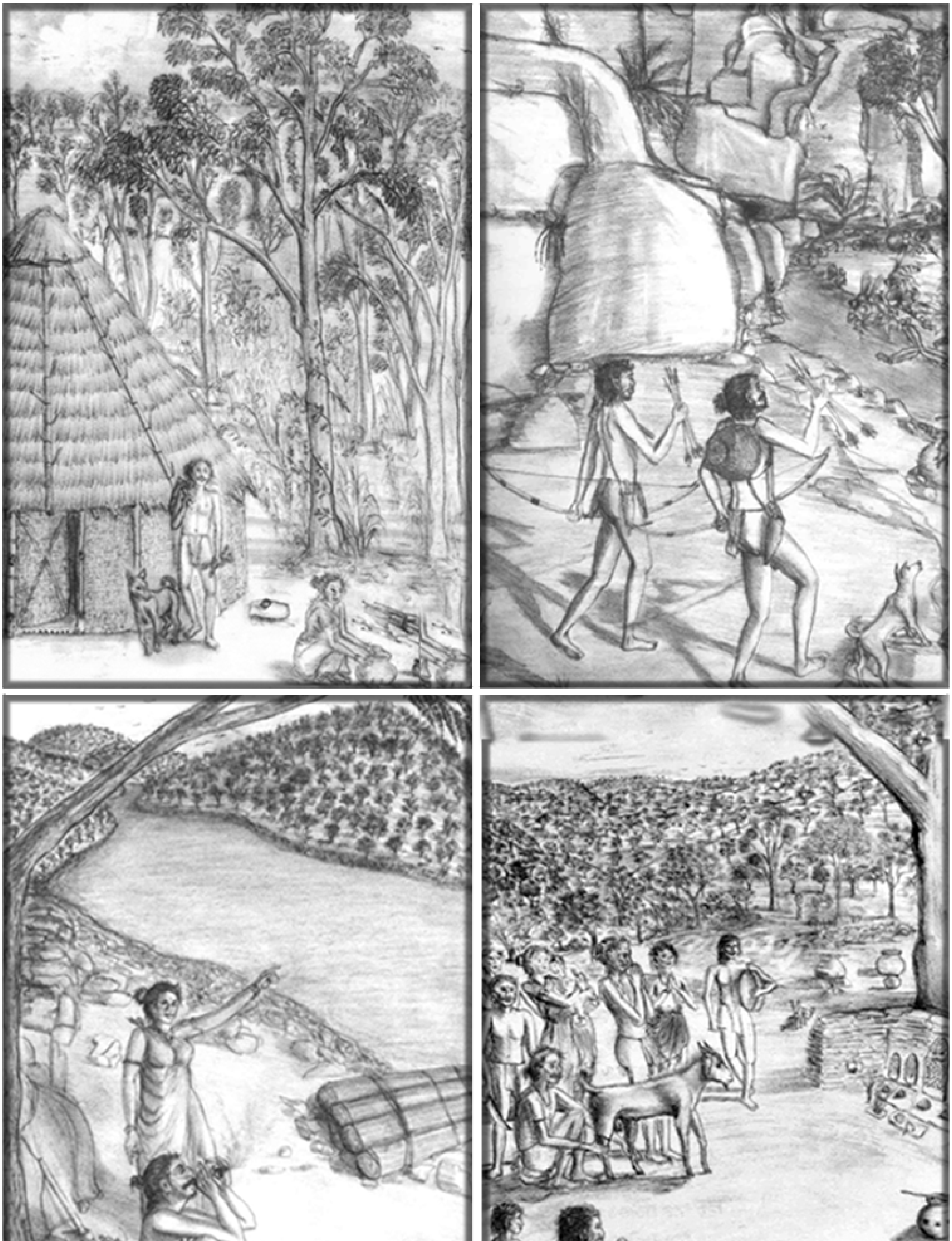

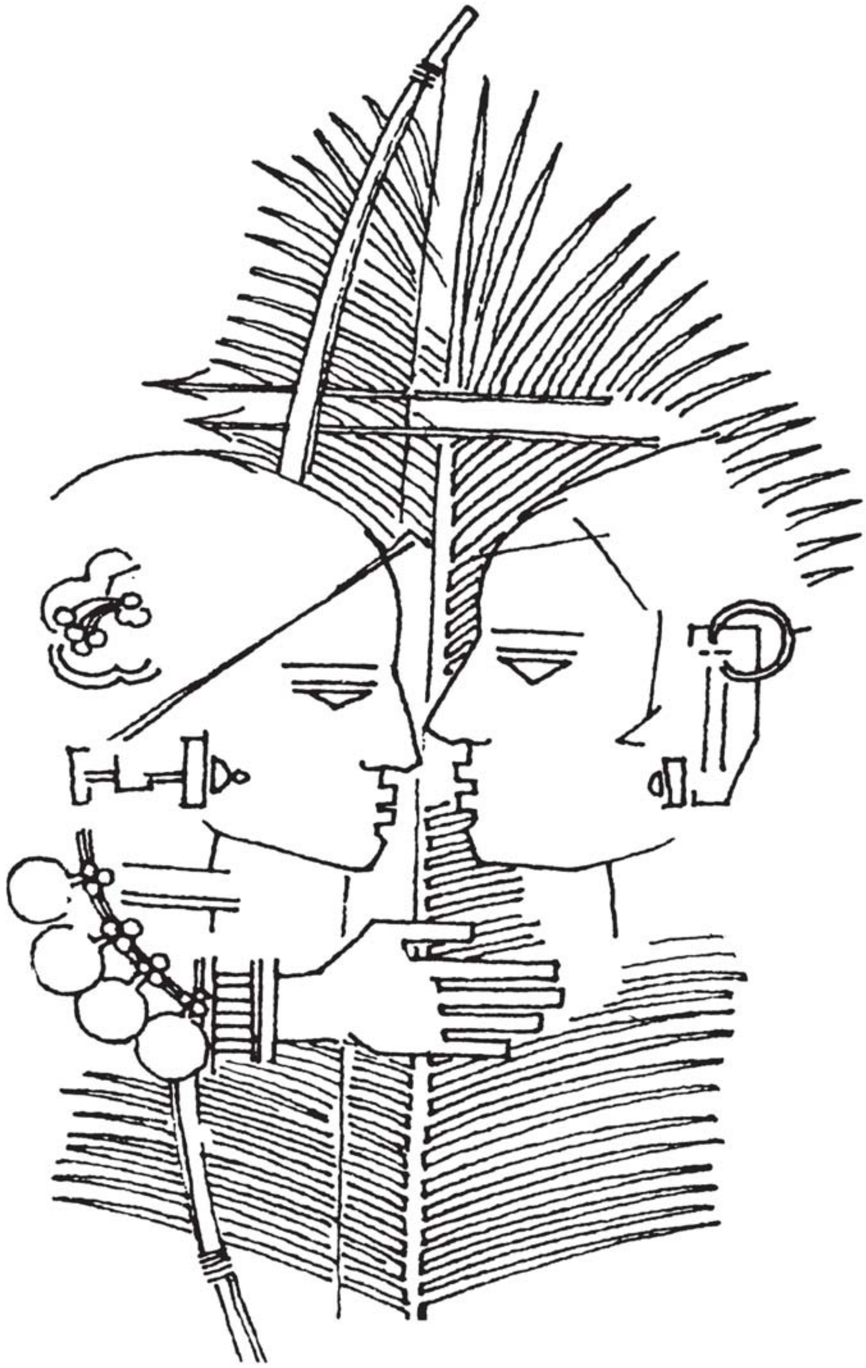

ఏ వేదంబు పటించె లూత,

భుజంగంబే శాస్త్రముల్ చూచె,

తానే విద్యాభ్యసనం బొనర్చె కరి,

చెంచు ఏమంత్రమూహించె,

బోధావిర్భావ నిదానముల్ చదువులయ్యా! కావ్య,

నీపాద సంసేవా సక్తియెకాక జంతుతతికిన్

-శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా.

నల్లమలలో చెంచుప్రపంచం

ఆంధ్రప్రదేశ్ మధ్యన తెలంగాణా, ఆంధ్రప్రాంతాలలోకి (కర్నూలు, కడప, ప్రకాశం, గుంటూరు, నల్గొండ, మహబూబ్‌నగర్ మధ్య) విస్తరించిన నల్లమలఅడవులలో కృష్ణవేణి ప్రవాహానికి కోతపడిన కొండలకు సరులు ఏర్పడ్డయి. రాళ్లతో నిండిన ఈ భూభాగంలో ప్రవాహాలకు ఉరవడి ఎక్కువ. ఆ ఉరవడికి శిలలన్నీ కోతపడి కృష్ణవేణి పాతాళగంగ అయింది. ఒక్క కృష్ణవేణి మాత్రమే కాదు, ఈ భూగర్భస్వభావాన ప్రతీవాగు ఒక పాతాళగంగే. కురవలు, కట్టువలు, సెలలతో నిండిన ఈ చిట్టడవులలో చిన్నచిన్న రాళ్లమీద పదిఅడుగుల నడక పంచప్రాణాలకు కలక. నీటివసతిగల ఏ గుండంపక్కనో, వాగుపక్కనో కాక, అల్లంతదూరంలో చెంచులపెంటలు పెంట అంటే పేట (తెరిపిగా ఉండే ప్రదేశం) చెంచుల గ్రామంపేరు.

నీటిఎద్దడిగల ఈప్రాంతాలలో జంతువులుకూడా ఆ వాగులోనే నీరు తాగడానికి వచ్చి ఎదురయ్యే ప్రమాదం రాకుండా అవి పెంటలమీద పడి పశువులరుచి మరగ కుండా ఇలా జలాధారాలకు దూరంగా కట్టుకోవడం ఇక్కడి అలవాటు. ఈ నీరు, దొరికే ఆహారం, ఎక్కువ కుటుంబాలకు చాలక – ప్రతీపెంటలో పదికిలోపే ఇళ్లు దూరదూరంగా ఉంటాయి. కుక్క చెంచుపరివారంలో ఒక భాగం. ఒక బంగారు కుక్కను తమకు పూర్వునిగా చెంచులు చెప్పుకుంటారు.

చెంచులు తేనెతీయడంలో గొప్ప సాహసాన్ని సంఘటితంగా చూపిస్తారు. తీగలు, గుబుర్లు, ఫెరన్లు మొదలైన నేలబారుగా పెరిగే మొక్కలు తక్కువకావడం వలన, సాపుగా విస్తరించే అడవికావడంవల్లన మూలికలు శ్రమపడకనే కనిపిస్తాయి. కాబట్టి నల్లమలలు చిరకాలంనుండి మూలికలకు, వానిని వెదికే సిద్ధులకు ప్రసిద్ధి. ఈ తరహా అడవులలో శ్రీగంధం, రక్తచందనంకూడా దొరకడం మరొక విశేషం. చుట్టుపట్ల గ్రామీణప్రాంతాలకు అందుబాటులో ఉన్న ఈ అడవిలో జిగురు, బంక, సారపప్పు, ఇప్పపువ్వు, చింతపండు, కరక్కాయ, పలకలకు కావలసిన పలకరాయి, పొలికిచెక్క, వ్యవసాయానికి కావలసిన కలప, పశువులకు కావలసిన మేత, తేనె, తేనెమైనం, దుప్పికొమ్ములు, జింకచర్మాలు, ఉడుముతోళ్లు దొరుకుతాయి. చెంచులు వీటిని అమ్మి కావలసినవి కొనుక్కుంటారు.

ఆహారం సేకరించుకోవడమేకాని ఆహారాన్ని ఉత్పత్తి చేసుకోవడం చేతకానందున సమష్టికుటుంబాల సంస్కృతికి, ప్రకృతి ఆశ్రయమివ్వలేదు. అందువల్లన చెంచులవన్నీ ఆలుమగలకు మాత్రమే సరిపోయే 'చుట్టు గుడిసెలు'. ఆహారంకోసం, ఇప్పపూలకోసం మకాం మార్చవలసినందున–చిత్తడి నేలలుకాక పొడినేలలైనందున ఈ గృహనిర్మాణం అందుకు తగినంతగా మాత్రమే రూపొందింది. ఐదుమూళ్ల వ్యాసార్ధంగల గుడిసెలు, గడ్డి కరుకులుగాపెట్టి (వరుసలు) నిర్మాణక్రమం, ఒక్క కాపురానికే ఆస్కారం ఇచ్చే గుడిసెలైనందుకు కొడుకుపెళ్లి తలపెట్టగానే వేరే ఇల్లు కట్టుకుంటారు. ✪ అన్నదమ్ములుగల కుటుంబమంతా కలిసి దేవుని గుడిసెను వేరే కడతారు. అలా కట్టుకోలేనివారు గుడిసెలో దేవుడిమూల అని చుట్టూ తడికెను కొంత జరుపుతారు.

తెలుగుదేశాన ప్రసిద్ధి చెందిన రాజులందరు 'చెంచుమల చూరకారులు'. ఈఅడవులు ఎందరో ఓడిపోయిన రాజులకు ఆశ్రయమిచ్చాయి. అలాటంకోట, పచ్చిబోయలకోట, మంతనాలకోటలు, కోటలకు తీర్చిన గుర్రపుబాటలు, మధ్యమధ్య కనిపించే శాసనాలు, దేవాలయాలు, దిగుడు బావులు, చెరువులు ఆ చుట్టుపట్ల పాడుపడి, కంపపెరిగిన పొలాలు ఈ అడవి అంతా కనిపిస్తాయి. ఇలా వచ్చే–పోయే రాజకీయమైన పరిణామాలు చెంచుజీవనవిధానంలో తెచ్చిన మార్పుకంటె, గత 150–200 ఏళ్లుగా చెంచులతో స్థిరపడిన సుగాలీలతో చెంచులు ఎదుర్కొంటున్నపోటీ క్రమంగా తీవ్రతరమౌతున్నది. సుగాలీలు వ్యాపారులు, పశుపాలకులు, వ్యవసాయదారులు కావడంవలన, వారి సహజీవనంతో చెంచులు వెనకబడిపోతున్నారు. చెంచులను అభయారణ్యం బయటకు పంపిస్తున్నారు. సుగాలీలనుగాని గిరిజనేతరులనుగాని ముట్టుకునే దమ్ములు ప్రభుత్వానికి లేవు.

చెంచులవ్యసాయమంతా దిగువ పద్ధతిలోనే సాగుతుంది. ధాన్యాన్ని నిలువ చేసుకునేందుకు ప్రత్యేకంగా ఇంటిముందు గాదెలు ఉంటాయి. పశువులకోసం సపారం (రెండురెక్కల పాక) వేసుకుంటారు. నిన్న మొన్నటి వ్యవసాయం, కొద్దిచేలు కావడంవలన చెంచులకుటుంబాలలో గృహ నిర్మాణంలో వచ్చిన మార్పేమీ లేదు. తేనెలుతీసే చెంచులు, అడవి చిగురించడం, పూలువికసించడంతో దొరికే తేనెలతో ఋతువులు గుర్తిస్తారు. నల్లమలలు గాడిదలు మాత్రమే తిరుగగల కురవలు. అవే అక్కడి రవాణా సాధనాలు.

స్పష్టంగా అడవి కనిపించదంవలన నల్లమలలో రాబందులు, గద్దలు, చచ్చిన జంతువుల కోసం ఆకాశంలో తిరుగుతుంటాయి. చెంచులు మాదెపువిత్తులను (అడ్డ గింజలను) చింతగింజలను ఉడికించుకొని తింటారు. ఆహారం తక్కువగా దొరికేటప్పుడు నిండనిపొట్ట చుట్టుకుపోకుండా అటువంటి మోటుతిండి తప్పదు. చింతపండును జానకంప బూడిదతో కలిపి ముద్దలుచేసుకొని తినడం, రకరకాల ఆకుకూరలు దేవదారు చెట్టు ఆకువంటివి ఉడికించుకొని తినడంవంటివి కరువుతిండ్లు. తిండిదరిద్రం వల్ల, తాగుడు తొందరవల్ల గింజతీయని చింతపండును, పచ్చిబంకను అలాగే అమ్ముకుంటారు. పాడి నేర్చినా ఎప్పటిదప్పుడే ఖాళీచేసే తత్వంవల్ల, సుగాలీలవలె పశుల కాపర్లు కాలేకపోయినారు. నల్లమలఅడవులను పశువుల మేతకు కేటాయించి, చెంచులను పశులకాపరులను చేయాలని హెమండ్రాఫ్ సూచించారు.

అడవులు, కొండలు, వాగులు, జీవరాసులు ఇవన్నీ చెంచులవంటి గిరిజనులకుఇచ్చే దృష్టివేరు. దేవుడు, తలిదండ్రులు, తోబుట్టువులు, బంధువర్గం, ఆపై జీవనాధారంగా అవి వారికి దర్శనమిస్తాయి. ఫారెస్టువారికి, పదార్థశాస్త్రవేత్తకు ఈ అడవి ముడిసరుకు. వ్యాపారికి లాభసాటి వస్తువు. టూరిస్టుకి మొత్తం కదిలే జీవమున్న పెయింటింగ్. మిగిలినవారికి ఇది తరగని ఆస్తి.

చెంచులపండుగలు, పాటలు, వైద్యం, సామెతలు, పలుకుబడి, చెప్పుకొనే కథలూ అన్నిటా వారిజీవిక, వారిదృష్టి కోణం, వారిమానసికరూపం, స్పష్టంగా గాజుతెర అవతలవున్న వస్తువులా కనిపిస్తాయి. పాలనాయంత్రాంగంవిధులు, చట్టపరమైన వ్యవస్థను అర్థంచేసుకుని తగినంత వత్తిడి తెస్తే సమస్యలకి పరిష్కారం దొరకకపోదు. అందుకు చెంచులకు చేయూతనిద్దాం.

చెంచుల ఈ ఆత్మకథలను ప్రచురించిన "నడుస్తున్నచరిత్ర" సంపాదకవర్గానికి ధన్యవాదాలు

ఈ ప్రచురణకు ఆర్థిక సాయం అందించిన "యాక్షన్ ఎయిడ్" సంస్థకు కృతజ్ఞతలు

తోకలగురవయ్య, భూమనిరవీంద్ర, భూమనివెంకటేశం,
చెంచుకాలనీ, దోర్నాలగ్రామం/మండలం, ప్రకాశంజిల్లా.
దాసరిచినమూగన్న, తుమ్మలబయలు, దోర్నాలమండలం, ప్రకాశంజిల్లా.
పులిచర్ల గంగయ్య, చింతల, దోర్నాల మండలం, ప్రకాశం జిల్లా.(చెంచులు)
బలుసుపురుషోత్తమరావు, (శక్తి) సుండిపెంట, శ్రీశైలంప్రాజెక్టు.
శివరామకృష్ణ (శక్తి)

✪ **మామ కోడలు ఒకే కప్పు కింద నిద్రించకూడదనే ఆంక్ష ఆచారములోనున్నందున కొడుక్కి కోడలిని కట్టబెట్టిన మరునాడే మరొక చిన్న గుడిసె కట్టుకుంటారు ('యానాది' పే.42 వెన్నెలకంటి రాఘవ్వయ్య).**

The peddamanchi of Malapur with his Kineri ...*Haimendorf*

నల్లమలలో సెలలు, సరులు, కురవలు, కట్టువలు, సొరవలు, బరకలు, పడియలు

నల్లమలఅడవులు మట్టిరాళ్ళు, బురదరాళ్ళు పరిణామంచెంది ఏర్పడిన పలకలమీద పేరుకున్న మట్టిమీద పెరిగాయి. వర్షచ్ఛాయా ప్రాంతాలైన రాయలసీమ, తెలంగాణలోని యీప్రాంతంలో పెరిగేది చిట్టడవి. బిల్లుడు, ఏపె, అందుగ, చిరిమాను, పదిపదిహేను అడుగుల ఎత్తు పెరుగుతాయి. చిటిముటి, జాన, దేవదారు, పరిమి, తునికి, వెలగ, కలేక్కాయలవంటి చిన్నచిన్న పండ్లు ఇక్కడ దొరుకుతాయి.

దుర్గంకొండ, దారబయలుకొండ, శోభనాలకొండ, శిఖరంకొండ, ఫారాబాద్, వట్టివారిపల్లి ఎతైనకొండలు. ఆత్మకూరు దోర్నాలను కలిపే మంత్రాలమ్మకనుమ ఈ అరణ్యానికి పడమటి అంచునవుంది.

అమరాబాద్, పెచ్చెరువు, నెక్కంటి, గుట్టలచేను, మర్రిచెరువు, శ్రీశైలం ఈ నల్లమలలోని కట్టువలు. గుండంబురుజు, గుండాల, సలేశ్వరం ఎత్తిపోతల, చింతల, మామిడిసెల, కానుగగుంతల ఈఅడవిలో మైదానాలు. కదలీవనం, అక్కమ్మబిలం, నీలగిరి, ద్వారపుసరి, పాలంకసరి చెప్పుకోదగ్గ కొండసరులు. రోళ్ళవాగు, పాలంకవాగు, భీమునికొలనువాగు, చిన్నవరంవాగు, నల్లవాగు, కాకలేటివాగు, బుగ్గవాగు, వేములపాయ ఇక్కడివాగులు.

కురువకింది చెంచులు – కురువమీది చెంచులు :

రాతినేలలతోనిండిన ఈ భూభాగంలో ప్రవాహాలకు ఉరవడిఎక్కువ. ఆ ఉరవడికి ఈ శిలలన్నీకోతపడి కృష్ణవేణి 'పాతాళగంగ' అయింది. ఒక్క కృష్ణవేణి మాత్రమే కాదు, ప్రతివాగూ (కొల్లెంవాగు, పాలంకవాగు) ఒక పాతాళగంగే. కురవలు, కట్టువలు, సెలలతోనిండిన యీ చిట్టడవులలో చిన్న చిన్న రాళ్ళమీద పది అడుగులనడక పంచప్రాణాలకు కలక. (కురవ = కట్టువనుండి లోతునగల సెలలకు దిగేమార్గం. సెల=ఉరవడిగా పారే కొండవాగు). అచ్చంపేట చుట్టుగల గ్రామాలవారిని 'కురువకింది చెంచులు'గా ఎగువన నల్లమలలో ఉన్నవారిని 'కురువమీది చెంచులు'గా పిలుచుకుంటారు.

కురవలుదిగలేక, సెలలుదాటి కట్టువలుచేరలేక, ఒకనాడు నడకదారిన వెళ్ళే శ్రీపర్వతయాత్రికులు 'చేదుకోమల్లయ్య' అని ఘోషించేవారు. ప్రకాశంజిల్లాలోని పాలంక వీరభద్రుని (ఎర్రగొండపాలెంనుండి అలాటందారిలో) యాత్రికులకు 'గుట్టలచేను కురవ (లో) గుండెల్లోగస' అనుభవమే. మహబూబ్‌నగర్‌జిల్లా మన్ననూర్‌దగ్గర సలేశ్వరంతీర్థం (చైత్రపున్నమి) తెలుగు దేశంలోని 'అమరనాథ్'గా పేరుపొందింది.

స్థలవిశేషాలకువాడే పదాలు ఇక్కడి భూగోళం తీరుతెన్నులను వివరిస్తాయి.

బరకలు = సాలుబాట, 'బరకబావుందిగాని రారా, పోవచ్చు'

లొడికలు = గుహలు;

వాలుతలం = కణుజులు, మనుబోతులుండే ప్రాంతం

ఎడగండ్లు = దువ్వు (పులిజాతి) ఉండే ప్రాంతం

చెక్కబద్దెలు = రాళ్ళప్రాంతం

గోబెలు = పందులుండే ప్రాంతం

మడక = నీళ్ళు ఎండిన చోటు

తడకలు = కొండ ఎగుడు

కురవ = తిన్నగా దిగుడు

తోకలు = పొడవుగా నడిచిపోయే రాళ్ళదారి

సరులముడతలలో తేనెపెరలు, సరులలోయలలో పాతాళగంగలు
కురవలలో చిట్టడవులు, కట్టువలలో గడ్డిమైదానాలు.

ఈ మైదానాలలో పరుగులుతీసే లేళ్ళు, జింకలు, దుప్పులు, కణుసులు, వానినివేటాడే జాగిలాల గుంపులు – తోడేళ్ళు, చచ్చిన జంతువులకోసం ముసురుకునే గద్దలు, రాబందులు.

చుట్టూ చిరుతలు–గంగలోమొసళ్ళు–సరుల్లో పెద్దపాములు–లాగబొక్కల్లో నేదులు, 'పాతనీళ్ళ'లో పెద్దపులులు. మానుపిల్లులు, ముంగిసలు, ఉడుములు, బెట్టుదుతలు, కుందేళ్ళు, నెమలి, అడవికోడి, పూరేడు, కౌజువంటి పిట్టలు ఇక్కడ మృగ, పక్షి సంపద.

నీటివసతిగల ఏ గుండంపక్కనో, వాగుపక్కనో కాక, అల్లంతదూరంలో చెంచుల పెంటలు (పేటపెంట=తెరపిగా ఉండేప్రదేశం చెంచులగ్రామంపేరు) ఉంటాయి. నీటి ఎద్దడిగల ఈప్రాంతాలలో జంతువులుకూడా ఆవాగులోనే నీరు తాగడానికివచ్చి ఎదురయ్యే ప్రమాదంరాకుండా, అవి పెంటలమీదపడి పశువుల రుచిమరగకుండా ఇలా జలాధారాలకు దూరంగా పెంటలుంటాయి. ప్రతిపెంటలో ఇళ్ళు పదికిలోపే దూరదూరంగా ఉంటాయి.

యాత్రికులు గ్రామస్థులకు, కావలిగాళ్ళు, మెట్టతలారీలు రక్షణగా ఉంటూ పోలీసు వారికి జవాబుదారీగా ఉండేవారు. అటవీశాఖ ప్రతీ ఊళ్ళో తమపనులకోసం 'పెద్దమనిషి'ని నియమించుకొనేది. నడకదారిన వెళ్ళే యాత్రికులునుండి కట్నం వసూలు చేసుకునే మెట్టెవ్యవస్థ ప్రకాశంజిల్లాలో నలభై గ్రామాలకు పరిమితం. మిరాశిదార్ల కుటుంబాలకే పెద్దతేనెలమీద హక్కు ఉంటుంది. పంటలు అడవి జంతువుల బారిన పడకుండా కాపలాకాసినందుకు దగ్గరి చెంచు గ్రామాలకు రైతులు మిరాశీ చెల్లించేవారు. మహబూబ్‌నగర్ చెంచుగ్రామాల్లో చెరువుల్లో పట్టిన చేపల్లో మూడవవంతు చెంచులకు మిరాశీగా ఇచ్చేవారట.

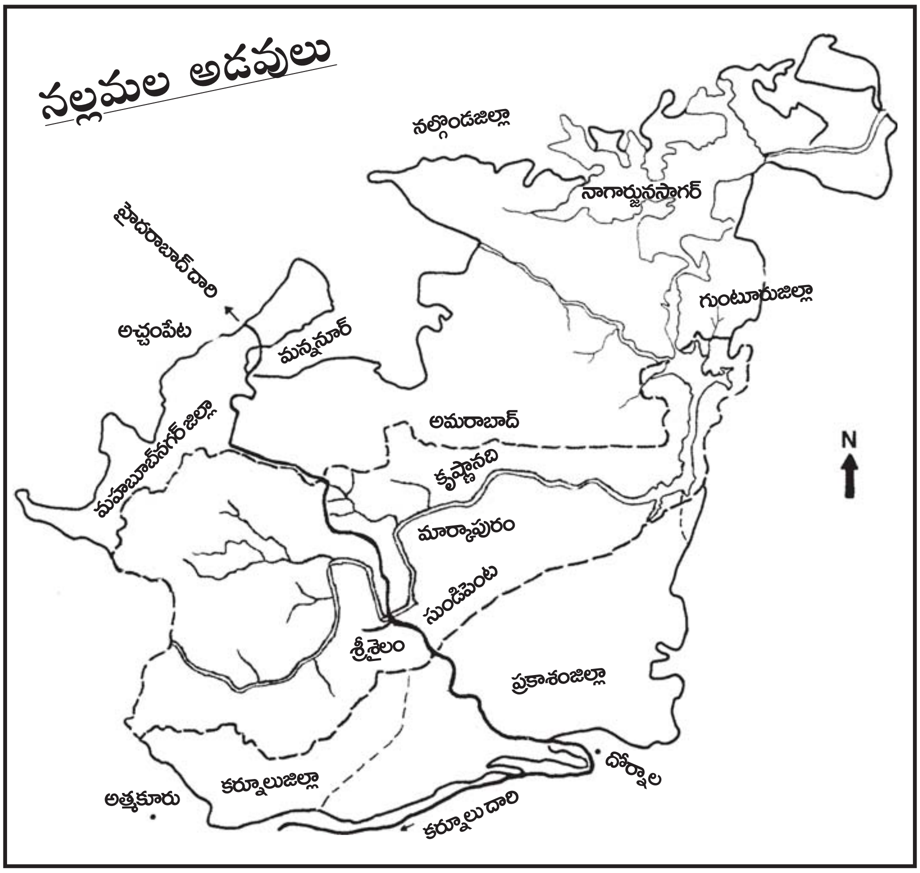

అభిరుచులు :

చెంచుల వంటకాలు రాయలసీమలో ప్రచురంగా ఉన్నవే. కాని అడవిలో ఉన్న వీరికి కొన్ని ప్రత్యేకమైన అభిరుచులున్నాయి.

కడగదొక్కిన సజ్జబువ్వ – మజ్జిగ	వరిగెబువ్వ – చింతతొక్కు
కొర్రబువ్వ – కోడితునకలు	సన్నచేపలు – రాగిరొట్టె
జొన్నబువ్వ – మజ్జిగ	ఆరికఅన్నం – కందిపప్పు – బర్రెనెయ్యి
లేగటిపెరుగు – రాగిసంకటి	కొర్రబువ్వ – ఉలవచారు
సజ్జఅన్నం – చింతతొక్కు	జొన్నఅన్నం – చింతతొక్కు

'నాపేరు చెవుల చెన్నప్ప – నాలగుర్రప్ప – గుడ్లగుర్రప్ప
రాగిసంకటిలోని రాజప్ప' ('రాగిసంకటి – కుందేటి కూర')
'కన్నెగుల్ల తేనె – మెట్ట తాబేలు మాంసం'

ఈ రెండు కానుకగా ఇస్తే ఏ ఆడదయినా వెంటపడుతుందని చెంచుల కబుర్లు.

కుక్క చెంచుపరివారంలో భాగం. ఒక బంగారుకుక్కను తమపూర్వునిగా చెంచులు చెప్పుకుంటారు. ఈసారవలలోని గడ్డిమైదానాలలో పరుగెత్తే జంతువులను, ఉడుములను కుక్కలసాయంతో వేటాడడం సులభం. దబ్బకు, విల్లుకు ఉడుము చర్మాన్ని, అమ్ముపింజ చీలిపోకుండా ఉడుతతోకలను పట్టీలుగా తొడుగుతారు. వేటకు వెళ్ళే సాధారణమైన జట్టు ఆలుమగలే. సోపువేట చాలతక్కువ. సాధారణంగా వేటాడేది ఉడుతలు, కుందేళ్ళు, ఉడుములనే. అమ్ముకు ఇనుపనారసలు కొనుక్కుంటారు. లేదా ఇనుముకొని కాల్చి తామేసాగగొట్టుకుంటారు. ఈనారసలను టోపీగాచేసి అమ్ము కట్టెకు తొడుగుతారు. అడవికిపోవడాన్ని చెంచులు 'పొలంపోవడం' అంటారు.

సాహసం – సంఘటన :

వేటలోకలిసేఅవసరం పరిమితమైనా చెంచులు తేనెతీయడంలో గొప్పసాహసాన్ని సంఘటితంగా చూపిస్తారు. ఏపెమాకులు పడగొట్టి, నారతీసి, వెదురుగడలకు (పచ్చివి)కట్టి, మోకుగా తయారుచేస్తారు. ఈవాసాన్ని పదిమందిపట్టి సరిలోపలికి దించాలి. పుల్లలు కొందరు, ఈగలను వెళ్ళగొట్టేందుకు పొగపెట్టడానికి తగినఆకులు తెచ్చేవారు కొందరు, ఏపెనార తీసేవారుకొందరు, వెదురుగడలు తెచ్చేవారుకొందరు, లోపలికి వాసంవెంట దిగేవారొకరు, వాసాన్నిపైన పట్టుకొనేవారు, ఇలా పనులపంపకం. పని అయిపోయిన తరువాత ఆ మోకులు, గడలు అన్నీ అక్కడే పారేస్తారు. ఇంటినుండి తెచ్చేవి తేనెబుట్ట, చిన్నకత్తి, గొడ్డలి మాత్రమే. ఈ తేనెబుట్టకు మైనం కరిపిస్తారు, మూతకూడా ఉంటుంది. తేనెపెరలను 'సల్లెం'తో ముక్కలుగానరికి ఇందులో పెడతారు.

తేనెల ఋతువులు :

తేనెలుతీసే చెంచులు, అడవి చిగురించడం, పూలువికసించడంతో ఋతువులు గుర్తిస్తారు. కోరిందలు పూసేటప్పుడు (దీపావళి) కాటు తక్కువ (తేనెటీగలకాటు తక్కువ), ఏపె పూసేటప్పుడు ఉట్టితట్టలే (శ్రావణమాసం వట్టిమైనంతప్ప తేనె తక్కువ), ఎర్రబలుసు పూతపగిలినపుడు తేనెరుచి, కాటుఎక్కువ (తొలకరి), పొద్దు గుంకిన తరువాత పొడిచేది కుందేటిచుక్క. అది మలిగేలోగానే (10 గంటలలోగా) కుందేళ్ళు దొరుకుతాయి, ఉసిళ్ళు మంచినంజకం. వాటికి 'కానుగచెట్టు పూచినప్పుడు కాళ్ళు వస్తాయి, రేలచెట్టు పూసినప్పుడు రెక్కలువస్తాయి. ఏగిపూసినప్పుడు ఏగిబండలపై (పెనం) ఎగురుతాయి'.

గడ్డితిని బలిసే జంతువులు – గడ్డలతో బతికే చెంచులు :

నల్లమల అంతటా గడ్డిమైదానాలే. గడ్డికి కొవ్వుపట్టడానికి గల సంబంధాన్ని "నాంద్ర గడ్డిమీద అన్నిజంతువులూ బలుస్తాయి. ఐతే చీడగడ్డిమీద ఉడుంబలుస్తాది, ఏడుముండ్ల గడ్డిమీద కణితిపోతు బలుస్తాది" అని చెపుతూ 'ఉబిగడ్లో ఉడుముబలిసె – కారుగడ్లో కణుజుబలిసె'నని పాడుకుంటారు. ఆయా కాలాల్లో దొరికే చిన్నచిన్నపండ్లు, దొరికే దుంపలు–చెంచుగడ్డ, నూలిగడ్డ, ఎలవారగడ్డ, అడవి తమలపాకుగడ్డ, చామగడ్డ, కోరింతగడ్డ, తుంగగడ్డ, దొండగడ్డలు. గడ్డలకోసం నేలనుతవ్వి, మరలమట్టిని పూడుస్తారు.

అక్కడక్కడ తీగలు, గుబుర్లు నేలబారుగా పెరిగేమొక్కలు సాపుగావిస్తరించే అడవికావడంవలన మూలికలు శ్రమపడకనే కనిపిస్తాయి. కాబట్టి నల్లమలలు చిరకాలంనుండి మూలికలకు, వానిని వెదికే సిద్ధులకు ప్రసిద్ధి. చుట్టుపక్క గ్రామీణప్రాంతాలకు అందుబాటులోఉన్న ఈఅడవిలో జిగురు, బంక, సారపప్పు, ఇప్పపూవు, చింతపండు, కరక్కాయ, పలకలకుకావలసిన పలకరాయి, పొలికిచెక్క, వ్యవసాయానికికావలసిన కలప, పశువులకుకావలసిన మేత, తేనె, తేనెమైనం, దుప్పికొమ్ములు, జింకచర్మాలు, ఉడుముతోళ్ళు దొరుకుతాయి. చెంచులు వీటిని అమ్మి, కావలసినవి కొనుక్కుంటారు. తెలంగాణంలో చెంచులుఇప్పసార కాచుకోగా, ఇప్పలు ఎక్కువగాలేని ఆంధ్రప్రాంతంలో చెంచులు, బెల్లంసారాలో నల్లతుమ్మచెక్క బెరడు వేసి (పులియడంకోసం) తయారుచేసుకుంటారు. రాష్ట్రమంతా మద్యనిషేధం ఉన్న రోజుల్లో, గిరిజనులకు ఈనిషేధం వర్తించనందున, ఈనల్లమలలోకి వచ్చి దిగువవారు తాగుతుండేవారు. చెంచులచేత కాయిస్తుండేవారు. ఆ అలవాటు వీరికి వంటబట్టింది. తేనెతో, పండ్లకలితోకూడా సారాకాచుకుంటారు.

తెలుగుదేశానికి మధ్యలోగల యీఅడవులు ఎందరో రాజులకు ఆశ్రయ మిచ్చినాయి. అలాటంకోట, పచ్చిబోయలకోట, మంతనాలకోటలు – కోటలకు తీర్చిన గుర్రపుబాటలు, మధ్యమధ్య కనిపించేశాసనాలు, దేవాలయాలు, దిగుడు బావులు, చెరువులు, ఆ చుట్టుపట్ల పాడుపడి, కంపపెరిగిన పొలాలు ఈఅడవిఅంతా కనిపిస్తాయి. శ్రీశైలం నడకదారిలో 'పెచ్చెరువు' పెద్దచెరువు, నాగలూటి నుండి రాళ్ళుతాపినబాట 'భైరవుని తాపలు'. ఉమామహేశ్వరంనుండి చుక్కలపర్వతంమీదగా జాతరరేవుకు వేసిన బాట ఇప్పటికీ వాడుకలో ఉన్నాయి. కొన్ని ఏండ్లుగా చెంచులతో స్థిరపడిన సుగాలీలవలన చెంచులలో కొందరు వ్యవసాయం చేపట్టారు. అందరూ పాడినేర్చారు. కాని సుగాలీలు వ్యాపారులు, పశుపాలకులు, వ్యవసాయదారులు కావడం వలన వారితో సహజీవనంలో చెంచులు వెనకబడిపోతున్నారు. వ్యవసాయానికి అవకాశమిచ్చిన చేలుగల నాగలూటి, బైర్లూటి, రోళ్ళపెంట, పెద్దచెరువు, పాలుట్ల, గుట్టలచేను, అలాటం మొదలుగాగల గ్రామాలు కొంత జనసాంద్రంగా ఉన్నాయి. కృష్ణానది ఒడ్డునే ఉన్నా బూరుగ, మామిడి మాకులు, విస్తారంగా లేనందున దోనెలులేని చెంచులు చేపలుపట్టడం నేర్వలేదు. కృష్ణదాటడానికి కట్టెలనుకట్టి తోసుకుంటూ ఆవలి ఒడ్డుకు చేరతారు.

చెంచులు మాదెపువిత్తులను(అడ్డగింజలు), చింతగింజలను ఉడికించుకొని తింటారు. ఆహారం తక్కువగాదొరికే ఆప్రాంతంలో, నిండని పొట్ట చుట్టుకుపోకుండా అటువంటి మోటుతిండి తినకతప్పదు. జానకంప బూడిదలో చింతపండుపిసుక్కొని, దేవదారువంటి ఆకులను ఉడికించుకోడం వంటివి కరువుతిండ్లు. తూర్పుఅడవుల్లో అడ్డగింజలను కాల్చుకుని లోపలిగింజలు తింటారు. చింతగింజలు వేయించి పైపొట్టువదిలించి నానవేసి రుబ్బి అంబలి కాచుకుతాగుతారు. రకరకాల ఆకుకూరలు వారికి దొరుకుతాయి. చెంచులు పాడినేర్చినా ఎప్పటిదప్పుడే ఖాళీచేసేతత్వంవల్ల, సుగాలీలవలె పసులకాపర్లు కాలేకపోయినారు. చెంచులు పాడిచేస్తారుకాని కోడెగిత్తలను, వళ్ళుబద్ధకంవల్ల, కాడికిమప్పరు. ఆపని సుగాలీలకు అప్పచెపుతారు. నల్లమల అడవులను పశువుల మేతకు కేటాయించి, చెంచులను పశువులకాపరులను చేయాలని హెమండ్రాఫ్ సూచించారు.

చెంచుల వ్యవసాయమంతా దిగువపద్ధతిలోనే సాగుతుంది. ధాన్యాన్ని నిలువ చేసుకునేందుకు ప్రత్యేకంగా ఇంటిముందు గాదెలుంటాయి. పశువులకోసం సపారం (రెండురెక్కల పాక) వేసుకుంటారు. నిన్నమొన్నటి వ్యవసాయం, కొద్దిచేలు కావడం వలన చెంచులకుటుంబాలలో గృహనిర్మాణంలో వచ్చిన మార్పేమీలేదు. ఈ చేలుకూడా ఎక్కువభాగం సుగాలీల, రైతుల వశమైనాయి.

ప్రాంతాలు – తెగలు – జీవనవైవిధ్యం :

నల్లమలలో లంబాడీలు, చెంచులు రెండే అడవిలో నివసించే తెగలు. గోదావరి, ఖమ్మంజిల్లాలలో కొండరెడ్డి, కోయ, వాల్మీకి, కొండకాపు, కమ్మర మొదలైన ఐదారు తెగలున్నాయి. విశాఖలో ఎన్నోతెగలు లెక్కకొస్తున్నాయి. వెనుకకు ఒదిగే అడవిలేక నల్లమల చెంచులు కూలీలవుతున్నారు. దిగువ ప్రాంతాలకు వలసవస్తున్నారు. ఆకలిచావులతో నశిస్తున్నారు.

కాలగతిలో వీలైనంత వెనక్కిపోయి నల్లమలచెంచుల, గోదావరికొండరెడ్ల, పని ముట్లను పరిశీలిస్తే చెంచులే మొగ్గుచూపుతారు. తూర్పుగిరిజనులకు ఒకటే ఋతుచక్రం ఉంది. కాని చెంచులకు వనరులబట్టి వేరువేరు ఋతువులు. ఇద్దరికీ దుంపలు తవ్వే గచ్చులి సమానమే. మెత్తనినేల కొండరెడ్లలో వ్యవసాయానికి అవకాశమిచ్చింది. మామిడి, పనసలవ్యాప్తి టెంకలు, గింజలు దాచుకోవడానికి వీలుకలిగించింది. రెడ్లు వేటలోకలిస్తే చెంచులు తేనెతీయడంలో కలుస్తారు. చెంచులవలె, రెడ్లు ప్రాణాలకు తెగించి తేనెతీయడానికి సిద్ధపడరు.

రెడ్ల ప్రాంతంలో సరులుకూడా తక్కువ. రకరకాల ఆనపకాయ డిప్పలుగల రెడ్లకు, చెంచులవలె తేనెబుట్టవంటి ద్రవపదార్థాలను నిల్వచేసుకునే బుట్టలను కనిపెట్ట వలసిన అవసరం లేకపోయింది. తూర్పుఅడవులు గుర్రాలు, గోనెటెడ్లు తిరుగగల లోయలు. నల్లమలలు గాడిదలు మాత్రమే తిరుగగల కురవలు. అవే అక్కడి రవాణా సాధనాలు.

చెంచులు పాడినేర్చినప్పటికీ సేద్యంలో నిలదొక్కుకోని ఆటవికులు. కొండరెడ్లు నాగలిలేని వ్యవసాయదారులు. విశాఖలోని కొండదొరలు, బగతలు పాడిచేయని కర్షకులు. వాల్మీకులు, సుగాలీలు ఉద్యోగంతో పాటు వ్యాపారం చేసే రైతులు.

తూర్పుకనుమలలోని అడవులు, లోయలు, బయళ్ళలో జీవనవిధానాలు :

నల్లమలఅడవులు పులులకు, గోదావరిలోయలు అడవి దున్నలకు (గొరగేదె), విశాఖబయళ్ళు పంటలకు ప్రసిద్ధి. సరులు, సెలలతో నిండిన నల్లమల గడ్డిబరకలలో దుప్పులు, కణుసులు, రేచుకుక్కలు, పులులు విస్తారం. ఇక్కడ నివసించే చెంచులు ఈ అడవులలో ఆహారం, అటవీ ఫలసాయం సేకరించుకుంటూ కొద్దిగా వ్యవసాయం చేస్తున్నారు. వేనం, లొద్ది, గొంది, జౌక లతో నిండిన గోదావరి లోయలోని దట్టమైన అడవులలో గిరిజనులు పోడువ్యవసాయం చేస్తూండగా, విశాఖబయళ్ళలో ఆహార ధాన్యాలతో పాటు పసుపు, పిప్పలి, అల్లం, అనాస వంటి వాణిజ్యపంటలను కూడా పండిస్తున్నారు. ఆయా ప్రాంతాలలో అడవులు, ఆదివాసుల ప్రత్యేకతలను తెలుసుకోవడానికి ఈ వైవిధ్యాన్ని మలచుకున్న సంస్కృతిని మరింతగా అర్థం చేసుకోవాలి.

చెంచుల కాలజ్ఞానం ఋతువులు : 'వెన్నెలనుండి మబ్బుల్లోకి – మబ్బులనుండి వెన్నెల్లోకి'

ఉసిళ్ళు
- కానుగచెట్టు పూసినప్పుడు కాళ్ళువస్తాయి
- రేలచెట్టు పూసినప్పుడు రెక్కలు వస్తాయి
- ఏగిపూసినప్పుడు ఏగి బండలపై ఎగురుతాయి

తేనెలు
- కోరిందలు పూసేటప్పుడు కాటుతక్కువ (దీపావళి)
- ఏపెపూసేటప్పుడు ఉట్టి తట్టలే (శ్రావణం)
- ఎర్రబలుసు పగిలినప్పుడు కాటుఎక్కువ (తొలకరి)

గడ్డి
- నేంద్రగడ్డిమీద అన్ని జంతువులు బలుస్తాయి
- చీడగడ్డిమీద ఉడుం బలుస్తాది
- ఏడుముండ్ల గడ్డిమీద కణితిపోతు బలుస్తాది

<u>పండుగలు</u>

శివుని దొంగపెళ్ళి	–	సంక్రాంతి (శ్రీశైలం)
అసలుపెళ్ళి	–	శివరాత్రి
సలేశ్వరం జాతర	–	చైత్రపూర్ణిమ
తొలిఏకాదశి	–	పాలంకవీరన్న
మంతనాలమ్మ జాతర	–	ఉగాది
లొద్దిమల్లన్న	–	తొలిఏకాదశి
నెమలిగండ్ల రంగనాధుడు	–	చైత్రపూర్ణిమ
మల్లెలతీర్థం	–	తొలి ఏకాదశి, శివరాత్రి

...“కొండకోనల్లో తెలుగు గిరిజనులు”, శక్తి ప్రచురణ. 2007

పుస్తకాలలో నల్లమల, చెంచులు

ఎర్రమలలు, వెలిగొండలు, నల్లమలలు అను పర్వతశ్రేణులలో మూడవభాగము అటవీ ప్రదేశము. దీనియందలి ముఖ్యనదులు కృష్ణ, తుంగభద్రయనునవి. కృష్ణానది మైసూరురాష్ట్రములో కొంతదూరము ప్రవహించి నందికొట్కూరు, మార్కాపురము తాలూకాలో ఉత్తర పొలిమేరచుట్టి గుంటూరు మండలమును జేరుచున్నది. తుంగభద్రానది కర్నూలుతాలూకా ఉత్తర సరిహద్దున పోకి నందికొట్కూరుతాలూకాలో కృష్ణానదిని గలియుచున్నది. కృష్ణయు తుంగభద్రయుగాక కొన్ని చిన్న నదులు గలవు. అందు ముఖ్యమైనవి గుండ్లకమ్మ, దాని ఉపనదులు రాళ్లవాగు, తీగలేరు, కండ్లేరు, దువ్వలేరు. ఈ నదులన్నియు నల్లమలలో నావిర్భవించినవి. గుండ్లకమ్మ ఈశాన్యమూలగా ప్రవహించి గుంటూరు మండలములో ప్రవేశించుచున్నది. సాగిలేరు, భవనాశి యను చిన్న నదులు నల్లమలలోనే జన్మించి మొదటిది పెన్నానదిలోను, రెండవది కృష్ణానదిలోను గలియుచున్నవి. ప్రత్తికొండ తాలూకాలో పుట్టిన హంద్రీనది కర్నూలు పట్టణమున దిగువ తుంగభద్రానదిలో గలియుచున్నది. ఈ చిన్ననదులు జీవనదులుకావు. వర్షాకాలమున మాత్రము కొద్ది కాలము నీరు ప్రవహించును. (పే.24)

... ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, కుందూరి ఈశ్వరదత్తు,
ఆంధ్రప్రదేశ సాహిత్య అకాడమి, 1963

* It may have been to Pasvemula or to Nagalavarama, in the direction of the old fortress of Nagarjunakonda, for at these places there are deserted temples and the stream has cut a curious channel for itself through the rock, but the best known cataract in that part of the country in near Gottipodla, 18 miles south-west of Tumarakota. In wet weather this water-fall is heard at a distance of some miles among the hills but the rocky defile cannot be approached without danger because of the numerous bees which swarm on the cliffs. These bees are said to be the form taken by the jealous spirit of Lakshmi, who haunts the place because her consort Vishnu had there an amour with a Chentsu woman. (p.189)

✪ తుమరకోటకు 18 కి.మి. దూరంలో గొట్టిపడల జలపాతం చుట్టూ తేనెపట్లు ఉన్నాయి. తన మొగుడు చెంచుదాని వలలో పడినందుకు కోపగించిన లక్ష్మీదేవి ఇక్కడకు వచ్చేవారిని తేనెటీగల రూపంలో కరుస్తుందట.

A short distance to the east of Durgi is Obalesvarapalle with a good tope and a ruined temple where the Chentsus worship. Three miles to the north is the village of Bugga, where is a remarkable perennial fountain and a temple with an inscription of Pratapa Rudra II, A.D.1318. (p.190)

✪ గుంటూరుజిల్లా దుర్గిమండలం ఓబులేశుపల్లిలో చెంచులక్ష్మిగుడి, బుగ్గ, శాసనం ఉన్నాయి.

Mr. Scott, the Collector of Guntur endeavoured to create confidence among the poverty stricken villagers by liberal advances for seed grain and he pacified Ramaraju Rajesvara Rao and Kumara Viranna by continuing to them an allowance of 75 Pagodas per mensem. After some time, however, the peace of the country was much disturbed by a leader of banditti named Karavakollu Kesavulu, and the Collector's efforts to introduce settled cultivation were frustrated. At length the robber chief was apprehended by a Chentsu Poligar named Ramanaick, who held five villages in the forest-clad hills to the north-west of Vinukonda. The Collector issued orders to the Poligar to send in his prisoner with an escort to Guntur, but Ramanaick, far from obeying, released his captive and, secure in his jungle fastnesses, set the Company at defiance. The Collector thereupon, re-quested Malrazu Gunda Rao of Vinukonda to coerce the refractory Poligar into submission and sent bands of sepoys and peons into the Palnad who hunted Kesavulu from place to place. Before long Ramanaick was taken prisoner by the peons of Malraju Gunda Rao who handed him over to the Collector. He was tried as a rebel and sentenced to death. Meanwhile Karavakollu Kesavalu, tired of being pursued about the Palnad, sent word to the Tanadar that he would surrender if his life were spared and an allowance paid to him for maintenance. The Tanadar sent on this offer to the Collector who refused to listen to it. Upon this the Tanadar sent a message to Karavakollu Kesavalu to come in and hear the Collector's answer. Kesavalu came in to Dachepalle and met the Tanadar. When the Tandar read out to him the Collecotr's reply, Kesavalu rose to go, but the doorway was blocked by sepoys, who had hidden in the adjacent room, and Kesavalu, cut off from his followers in the street, found himself a prisoner. When this story was reported to the Government at Madras they said it was a breach of public faith, and ordered the immediate and unconditional release of Kesavalu. But no such blunder had been made in the capture of the jungle Poligar Ramanaick, and he was executed, his village being given over to the Malaraju and Vasrireddi Zemindars and lands in that neighbourhood were allotted to Kattubadi peons who should watch the ghats. (181)

Behind the hills to the north-west of Vinukonda lie the five villages of Kammalacheruvu, Malapudu, Birzupalle, Gannavaram and Garikepadu. These villages in our old records, are often alluded to the "Chentsu village". They were under a Poligar named Ramanaick who trusted too much in the remoteness of his jungles and bid defiance to the Company. (p.235)

✪ వినుకొండదగ్గర ఆరుచెంచుగ్రామాల పాలెగాడు చెంచు రామనాయకుడు. కేశవులు అనే తిరుగుబాటుదారును దాచిపెట్టినందుకు అతన్ని తెల్లదొరలు ఉరి తీశారు. అతని గ్రామాలు వినుకొండ జమీలో కలిపేసారు. కాని తిరుగుబాటుదారును క్షమించి విడిచిపెట్టారు.

His (Vasireddi Venkatadri naidu) charities were lavish and one popular legend states that this was to remove a curse which had fallen upon him. It is said that during his energetic days he had determined to get rid of a tribe of Chentsus who pillaged his Zemindari and so, inviting 150 of the men of the tribe to a feast, he had them all beheaded. Remorse overwhelmed him for his treachery and whenever he sat down to his meals the grain turned into insects. Such is the popular legend. (p.384)

✪ చెంచులను చంపించిన వాసిరెడ్డి వెంకటాద్రినాయుడికి ఆహారం తేళ్ళు పాములుగా కనిపించేవట. ఆ పాప పరిహారార్థం ఆయన 108 శివాలయాలు కట్టించాడట.

...A manual of Krishna District, 1883

Zoologist – Biologist

"Many zoologists will fault me for my anthropocentric approach, in treating the animals as so human. I am no true zoologist; I am a biologist. I love my animal and my plants, speak to them and understand them, and they understood me... we human tend to forget that we too are a part of nature, we too are a part of the animal world. We have outgrown our linkages with nature and the animals, but our basic human characteristics and emotions remain as of those in the wild; rather surpassing animals in some respects. There is no activity of rape in the wild, no planned deceit and duping, no acts of revenge. They are just simple and true, like were the Chenchus I knew, yet unspoilt by the trapping of modern civilization as we understand.

The story (The Tigress of Nallamalai) is set in the sylvan of Nallamalai forests, centered round Bairluty and Pechuru to Srisailam, Rudracode and Chinnamantanala. This area constitutes the nerve center of the core area of the Nagarjuna-Srisailam National Park, one of the largest Tiger Project areas of the country. This area was selected because of my very intimate association with it since I started my career here, as DFO Atmakur for three years (1965-68). Thanks to Ms. Gyanambal, Asst. Director of Anthropological Survey of India (1966), whom I had the opportunity to accompany during her study of these simple folk. She kindled in me at the very start of my service on the integral part of the tribal in the forest ecology." (P.13)

Post Script: The earth's most eternal daily dramas are the never-ending struggle between predator and prey in the wild. Deaths and fights in the jungle are for survival, a need to protect oneself and one's own kind for the future, to adapt and to adjust. These could range from a tiny spider capturing its victims, to the shrill alarm calls of bird whose nest is invaded by a snake, to the attack of a beautiful stag by a tiger. The one that survives is the fittest. Nature has contrived its own ways to eliminate the weak, the undersirable, and the unfit. Life rolls on in the jungle, giving it kaleidoscopic variety, gaiety, music and the pulse, as succinctly expressed by Pandit Nehru: "Life would become dull and colourless, if we did not have these magnificent birds and animals". May we hope and pray the Tiger will roar on forever. (P.305)

-"Tigress of Nalamalai", Sourya Chakra M. Kamal Naidu (IFS Retd.), 2006

జంతుశాస్త్రవేత్తలు - జీవశాస్త్రవేత్తలు .. జంతుప్రాధాన్యం - జీవప్రాధాన్యం

"జంతువులను కూడా మనుషులతోపాటు చూసే నా పద్ధతిని చాలామంది జంతుశాస్త్రవేత్తలు తప్పపడుతుంటారు. నేను జీవశాస్త్రవేత్తను, కాని కేవలం జంతుశాస్త్రవేత్తను కాను. నేను జంతువులను, చెట్లను ప్రేమిస్తాను, మాటాడుతాను. అవి నన్ను బాగా అర్థం చేసుకొంటాయి. మనం జంతుప్రపంచంలో ఒక భాగమేనని మరచిపోతుంటాము. ప్రకృతితో జంతువులతో మనసంబంధాలు సన్నగిల్లుతున్నా, మన లక్షణాలన్నీ జంతువులవే. ఒకోసారి వాటికంటె మనం రెచ్చిపోయి, విచ్చలవిడిగా ప్రవర్తిస్తాం. మానభంగాలు, మాయవేషాలు, కక్షతీర్చుకోడాలు ప్రకృతిలో లేవు. నాగరికతలో మాయలు మోసాలు తెలియని చెంచులుకూడా వాటిలాగే నిజాయితీగా, సాదాగా, సహజంగా ఉంటారు.

నా యీ పుస్తకం 'నల్లమలలో ఆడపులి' కర్నూలుజిల్లా ఆత్మకూరు అటవీడివిజన్‌లో బైర్లూటి, పెచ్చెరువు, శ్రీశైలం, రుద్రకోడ్, చిన్నమంతనాల నేపథ్యంలో అల్లిన కథ. ఈ డివిజన్ అటవీశాఖాధికారిగా నేను (1965-68) ఉద్యోగం ప్రారంభించాను. అదే సమయంలో ఆంత్రపాలజికల్ సర్వే ఆఫ్ ఇండియాకు చెందిన శ్రీమతి జ్ఞానంబాళ్ చెంచులమీద అధ్యయనం చేశారు. వారితో కలసి చెంచులతో తిరిగి నేనెంతో నేర్చుకున్నాను. అడవి పర్యావరణంలో గిరిజనుడు ఒక భాగం అని తొలినాళ్ళలోనే నాకర్థమయింది. జంతువుల మధ్య కొట్లాట అడవిలో నిరంతరం సాగుతునే ఉంటుంది. బలం పెంచుకోవడానికి ఎప్పడూ ప్రయత్నంచేయాలి తప్పదు. గూడులో చిక్కుకున్న పురుగును పట్టుకునే సాలీడు, పామునోట్లో పడిన గూట్లో గుడ్లను చూసి పిట్ట చేసే హాహాకారాలు, దుప్పిమీద పులి దాడి... అన్నింట సమర్థుడే నెగ్గుతాడు. బలహీనులను, అవిటివాటిని వదిలించుకోడానికి ప్రకృతి పాటించే పద్ధతి ఇది.

పండిట్‌నెహ్రూ చెప్పినట్లు ఈ పక్షులు జంతువులు లేకుంటే ఈ ప్రపంచం చాలా శూన్యంగా ఉండేది. మన అడవులు పులుల గాండ్రింపులతో మారుమోగిపోవాలని కోరుకుందాం"

...శౌర్యచక్రపతకాన్ని పొందిన అటవీశాఖ అధికారి రచన "టైగ్రెస్ ఆఫ్ నల్లమలై"లో శ్రీ ఎమ్. కమలనాయుడు.

చెంచులను బయటకు పంపే ప్రశ్నేలేదు

POLICY OF DEPORTATION IS OUT OF THE QUESTION

We must first accept the existence of the Chenchus and the fact that they cannot be removed from their present habitations. That is to say, a policy of deportation is out of the question. Firstly, on humanitarian grounds, the removal to some distant center-it would have to be remote from their hills would probably mean their gradual extermination, Secondly, the maintenance whether removal was effected by forming a regular.. settlement or by attempting to establish them in an agricultural settlement, Thirdly, if they were removed, their place in the economy of the forest department would have to be taken by others and there is no guarantee that those new comers would be more amenable in the long run to forest discipline. Than the Chenchus. Accepting therefore the postulate that they must remain, there is the suggestion that they should be confined to certain area in the Nallamalais. Apart from the fact that this would be most unjust to a considerable number of gudems against no serious charge can be brought even if it could be put into effect it would amply intensify the difficulty of maintaining them and finding them employment.

(Excerpt from Special Investigation report by Mr. T.E.Moir, Labor Commissioner Dt.13-4-1921 appended to GO No.101, Judicial Dt. 25-1-22)

While quoting the above remarks R.D. Richmond, Chief Conservator of Forests, Madras in his proceedings No.321, Press, Dt.15-7-32 commented that “evidently as a result of the above masterly exposition of the fundamentals of the Chenchu problem, the question of their (Chenchus) isolation has been abandoned once for all and we are now faced with the problem of regularizing the position of the Chenchus in Nallamalais.

✪ చెంచులను నల్లమలనుండి తరలించడం మానవహక్కులకు విరుద్ధం. వీరికి బదులు అడవిలో పనులకోసం బయటనుండి జనాన్ని రప్పిస్తే, వారు అడవిని నాశనం చేస్తారు. కాబట్టి చెంచులను అదుపులోపెట్టి ఉపయోగించుకొనే ప్రయత్నాలు చేయాలి.

25-1-22 (బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం నివేదిక)

నల్లమలలో చెంచు గ్రామాలు, మండలాలు

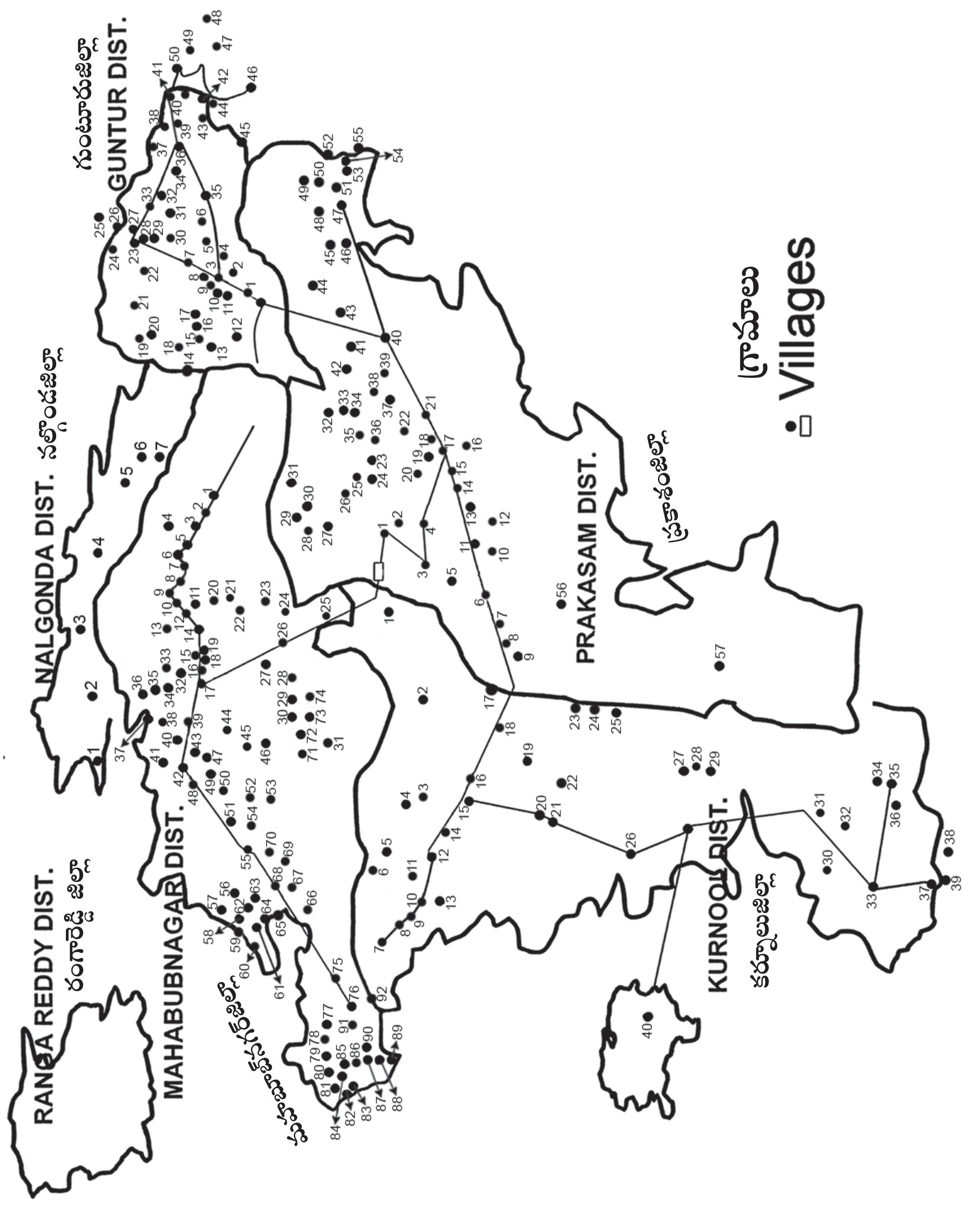

నల్లమలలో చెంచు గ్రామాలు, జిల్లాలు, మండలాలు

మహబూబ్‌నగర్‌జిల్లా

అమరాబాద్‌మండలం

1 గీసగండి
2 మద్దిమడుగు
3 పాలెంపెంట
4 బాపన్నపాడు
5 ఇప్పాలపల్లి
6 మారడుగు
7 ఉడిమిల్ల
8 పెట్రల్లచేను
9 చిట్లంకుంట
10 వంకేశ్వరం
11 లింగభేరి
12 పదర
13 జంగంరెడ్డిపల్లి
14 అమరాబాదు
15 మాచారం
16 వెంకటేశ్వర్ల బావి
17 మన్ననూరు
18 సుద్దగూడెం
19 ములకమామిడి
20 తిరుమలాపూర్
21 ఉప్పునూతల
22 కుడిచింతలబయలు
23 సార్లపల్లి
24 కొమ్మనపెంట,కొల్లంపెంట
25 ఈగలపెంట
26 వట్టివారిపల్లి
27 ఫరాబాద్
28 అప్పాపురం
29 మద్దిమలకల
30 ఇర్లపెంట
31 సంగడిగుండాలు
కొల్లంపెంట
మాధవాన్‌పల్లి
పందిగుర్రు
తాటిగుండాలు
పుల్లయపల్లి
బి.కె.లక్ష్మాపూర్
ఇబ్రహీంబాద్

అచ్చంపేటమండలం

32 ఐనోల్
33 చందాపూర్
34 బొమ్మనపల్లి
35 సిద్ధాపూర్
36 మన్నెవారిపల్లి
37 ఘన్‌పూర్
38 అక్కారం
39 రంగాపూర్
40 బొల్లగటపల్లి
41 చెంచుఅలుగుతండ
42 అచ్చంపేట
43 చౌటుపల్లి
44 వెంకటగిరి
45 రామాజీపల్లి
చెవిటిరుపుబండ
పులితీగలబండ
మార్లపైతండ
బక్కలింగయ్యపల్లి

బల్మూర్‌మండలం

46 అనంతవరం
47 జాగాల
48 కొండనాగుల
49 లక్ష్మీపల్లి
50 చెంచుగూడెం
51 గుదిబండ
52 బిల్లకల్లు
53 అంబగిరి
54 బాణాల
55 బల్మూర్ కాలని

లింగాలమండలం

56 కొత్తకుంటపల్లి
57 కె.సి.తండ
58 అంబటిపల్లి
59 సాయిపెంట
60 వడ్డిరాయవరం
61 రాయవరం
62 అవుసలికుంట
63 సూరాపూర్
64 క్యాంప్‌రాయవరం
65 పాతదరారం(మర్లపాయ)
66 శ్రీరంగపురం
67 అప్పాయపల్లి
68 లింగాల
69 ఎర్రపెంట
70 పద్మన్నపల్లి
71 దొర్లపెంట
72 దారవాగు
73 బౌరాపురం
74 రాంపూర్
పాంగిరి
పిల్లిగిరి
అగర్లపెంట
చిన్నంపల్లి
చందాపూర్
మేకపోతుగుండాలు
కనితిబోడు
పుల్లాయపల్లి
మేడిమల్కల
సంగడిగుండాల
అప్పాపూర్
జివ్విగుండం

కొల్లాపూర్‌మండలం

75 నార్లపూర్
76 కొల్లాపూర్
77 కుడికిల్ల
78 అమరగిరి
79 మంగలతువ్వపెంట
80 ఎర్రగుండంపెంట
81 మేదుర్తి
82 గుండ్లపెంట
83 పెద్దుటి
84 కప్పగుంత
85 లింగమయ్యపెంట
86 మూలచింతపల్లి
87 మేదరబండ
88 ఎర్రకుంట
89 జాలుపెంట
90 బట్టిచింతల
91 బైరొనిపెంట
92 తిరనంపల్లి
యెల్లూరు
యలకమానుపెంట
యన్నలపెంట
బొల్లారం
బిక్కిట్ల
అంకిపెంట
నిచ్చెనకాలువ
ముద్దినూతిపెంట
చిరంపెంట
పెగర్లపెంట
ఫతేపూర్

పెద్దకొత్తపల్లిమండలం

పెద్దకొత్తపల్లి
మామిడిదిన్నె
తిమ్మాయపల్లి
కరిపాముల
వాపట్ల
మారేడుమానుదిన్నె
తెన్నేపల్లి

ఉప్పునూతలమండలం

పెనిమిల్ల
గువ్వలోనిపల్లి
చిత్రికలబండ

అమంగళ్‌మండలం

నెమతాపూర్
కరకపాడు
ఈకవాయపల్లి
వసుదేవపురం
అనమాసపల్లి
గోవిందాయపల్లి
శంకర్‌కొండ
మైసిగండి
గంగుమార్లతండ
చెన్నారంతండ

మహబూబ్‌నగర్‌మండలం

పంతాపూర్
మహబూబ్‌నగర్

హన్వాడమండలం

మైనాన్‌పల్లి

దాచేపల్లి
గుడిమల్కాపురం
తెంకర
వడచెర్ల
నైనోనిపల్లి
బొమరాసిపేట
కొనగట్టుపల్లి

కర్నూలుజిల్లా

శ్రీశైలంమండలం

1 శ్రీశైలం
2 పెచ్చెరువు
మేకలబండ
సుండిపెంట
మేకలబండ

కొత్తపల్లిమండలం

5 చదరంపెంట
6 పాలెంచెరువు
7 జానలగూడెం
8 పి.గుమ్మడాపురం
9 మాడుగుల
10 ఎర్రమఠంగూడెం
11 ముసలిమడుగు
12 శివపురంగూడెం
14 కొత్తపల్లి
16 అమలాపురం

ఆత్మకూరుమండలం

3 ఇందిరేశ్వరంగూడెం
4 కొట్టాల చెరువు
15 ఆత్మకూరు
17 నాగలూటి
18 బైర్లూటి
19 రుద్రకోడూరు
వెంగలరెడ్డినగర్
పెచ్చెరువు

బండిఆత్మకూరుమండలం

23 నారపరెడ్డికుంట
24 నెమళ్ళకుంట
25 నాయునిచెరువు
26 బండిఆత్మకూరు
బండినాయనిపాలెం

వెలుగోడుమండలం

21 వెలుగోడు
20 వెంగళరావు కాలని
22 వేంపెంట
29 పి.ఎస్.గాజులపల్లి
అబ్బురాజుకుంట
పనిగిడిగూడెం

మహానందిమండలం

27 మహానంది
28 బసవాపురం

సిరివెళ్లమండలం

30 సిరివెళ్ల
పచెర్ల

రుద్రవరంమండలం

31 రుద్రవరం
32 హరిహరనగర్

ఆళ్ళగడ్డమండలం

33 ఆళ్ళగడ్డ
34 బండ్లగడ్డ
35 అహోబిలం
36 కొత్తకొట్టాల
దోరకొట్టాల
నాగిరెడ్డిపల్లి

చాగలమర్రిమండలం

37 చాగలమర్రి
38 డి. వాణిపెంట
39 చాగలమ్మగూడెం
రాంపల్లి

పాణ్యంమండలం

40 పాణ్యంకాలనీ

పాములపాడుమండలం

గుండాలగట్టు
వేంపెంట
పగిడియాల

ప్రకాశంజిల్లా

పెద్దదోర్నాలమండలం

1 చిన్నారుట్ల
2 పెదారుట్ల
3 తుమ్మలబయలు
4 చింతల
5 పెద్దచేమ
6 చెంచుకుంట
7 కొర్రప్రోలుగూడెం
8 పెద్దమంతనాల
9 చెరువుగూడెం
10 చిలకచెర్ల
11 మల్లికార్జునపురం
12 బొద్దూరు
13 బలిజపల్లి గూడెం
14 కొత్తూరుగూడెం
15 నల్లగుంట్ల గూడెం
16 సుందరయ్య కాలని
17 దోర్నాల
18 బి.ఎమ్.సి. కాలని
19 బొమ్మలాపురం
20 మర్రిపాలెం
21 తమ్మడపల్లి
22 బండంబావి
పనుకుమడుగు
చిన్నగలబండ
పెద్దదోర్నాల కాలని
చిన మంతనాల
రోళ్ళపెంట
పెద్దపుట్టి
పెద్దపెంట
శిఖరం
నాగయ్యకుంట

ఎర్రగొండపాలెంమండలం

23 వై.కె.పాలెం
24 గౌతమబుద్ధునిగూడెం
25 అంకమ్మగూడెం
26 గాంధీనగర్
27 నెక్కంటి
28 పాలుట్ల
29 గుట్టలచేను
30 నారతడికల
31 పన్నలబయలు
32 రేగులపల్లి
35 వెంకటాద్రిపాలెం
36 శాంతినగర్
37 తెలుగురాయునిచెరువు
38 తిరుమలగిరి
39 దద్దనాల
40 ఎర్రగొండపాలెం
41 బిల్లగొండిపెంట
42 గార్నిపెంట
హనుమంతునిగూడెం
అలాటం
పంతనాల
ధారబయలు
బూరుగుండాల
అల్లిపాలెం
బావిపెంట
సుద్దకుంట
చెర్లగూడెం
జంగమిద్దెల
ఎగువపాలెం
యల్లారెడ్డిపల్లి
మురికిమల్ల
రాళ్ళవాగు
ప్రకాశ్‌నగర్
మిల్లంపల్లి

కొమరోలుమండలం

33 మిల్లంపల్లి
34 ప్రకాశ్‌నగర్
43 కొమరోలు

పుల్లలచెరువుమండలం

44 మురికిమల్ల
45 ఆర్.ఉమ్మడివరం
46 యండ్రపల్లి
47 పుల్లలచెరువు
48 చెన్నాపాలెం
49 అక్కపాలెం
50 గండిబావి
51 తెల్లగట్ల
52 చిల్లపెంట
53 మటుకుల్ల
54 మర్రివేముల
55 సంగుపల్లి
56 పెద్దనాగులవరం
గారపెంట

గిద్దలూరుమండలం

57 దిగువమెట్ట
గిద్దలూరు
మాలకొండపెంట
ఇసుకగుండాల
పెద్దచెరువు

అర్ధవీడుమండలం

డా॥ చెరువు
భూమిలింగం
భీమరాయునిచెరువు
రంగాపురం
యచ్చవరం
బొసిరెడ్డిపల్లి
మావుటూరు
గన్నెపల్లి
ఇందిరానగర్

బెస్తవారిపేటమండలం

బెస్తవారిపేట

కంబంమండలం

కంబం

మార్కాపురంమండలం

మార్కాపురం
జమ్మనపల్లి
పి.నాగులవరం

పెద్దారవీడుమండలం

పెద్దారవీడుగూడెం
చింతలముడిపిడి
ప్రగళ్ళపాడు
గండంచెర్ల

గుంటూరుజిల్లా

వెల్దుర్తిమండలం

1 దావుపల్లి
2 మిట్టమీదిపల్లి
3 వెల్దుర్తిగూడెం
4 లోయపల్లి
5 ఎర్రబాలెం
6 శివలింగాపురం
7 చిన్నపర్లపాయగూడెం
8 బొతుకులపాయ
9 గంగిరెడ్డిపల్లి
10 శ్రీరామపురం
11 మండాడిగూడెం
12 రాచమల్లిపాడు
13 వజ్రాలతండ
14 జెండపెంట
15 హనుమపురం
16 గొట్టిపల్లి
17 రామచంద్రాపురం
18 గుడిపాడుచెరువు
పట్లవీడుగూడెం
బడలవీడు
కండ్లగుంటగూడెం
కొతపుల్లారెడ్డిగూడెం
సిరిగిరిపాడుగూడెం
పాపిరెడ్డిగుంట
పిచ్చయ్యబావితండ
మొరసపెంట

మాచెర్లమండలం

19 బోదనంపాడు
20 కొప్పునూరుగూడెం
21 బెల్లంకొండవారిపాలెం
22 పెద్దఅనుపు
23 మాచర్ల
24 నెహ్రూనగర్
25 రేగులమన్యం
26 అర్.కె.సి.కాలని
27 పసివేముల
28 వీరాంజనేయపురం
29 ద్వారకాపురి
30 గౌడకాలని
31 రేగులకుంట
32 కొత్తపల్లిగూడెం
జమలమడకగూడెం
రాయవరం
లింగాపురం
కొత్తూరు
ఎకోనంపేట
బ్రహ్మానందపురం
చెంచురామాపురం
లక్ష్మీనారాయణపురం
అచ్చమ్మకుంట
ఎత్తిపోతల
చైతన్యపురి

కారంపుడిమండలం

ఉప్పిచర్ల

దుర్గిమండలం

33 తెరాల
34 శ్యామరాజపురం
35 ముటుకూరుగూడెం
36 దుర్గి
37 నిదానంపాడుకాలని
38 రాజానగర్
39 మల్లికార్జునకాలని
40 అడిగుప్పాల
41 కాకిరాల

బొల్లాపల్లిమండలం

42 పాపయ్యపాలెం
43 అయ్యన్నపాలెం
44 రెమిడిచర్ల
45 రావులపురం
46 బొల్లాపల్లి
47 వెల్లటూరు
48 ఎర్రవేని
49 రెడ్డిపాలెం
50 కరీంపుడి

నల్గొండజిల్లా

చందంపేటమండలం

కంబాలపల్లె
తెల్లదేవరపల్లి
చిత్రియల్
రేకులగడ్డ
పొగిళ్ల
రేకులవలయం
యలమలమంద
తిమ్మాపూర్
కాసిరాజుపల్లి
కొత్తపల్లి
గన్నెర్లపల్లి
సోమరపాయ

దిండిమండలం

గోనబొయనపల్లి
బొగ్గులదోనె
చెరుకుపల్లి

పెద్దవూరమండలం

నెల్లికల
చింతలపాలెం

వేములపల్లిమండలం

చర్లగూడెం
మిరియాలగూడ
పి.గుమ్మవరం
సిరిపురం
చత్రంపెంట
నల్లకాలువ
గట్టుతండా

నల్లమలఅడవులలో శ్రీశైలానికి కాలిబాటలు

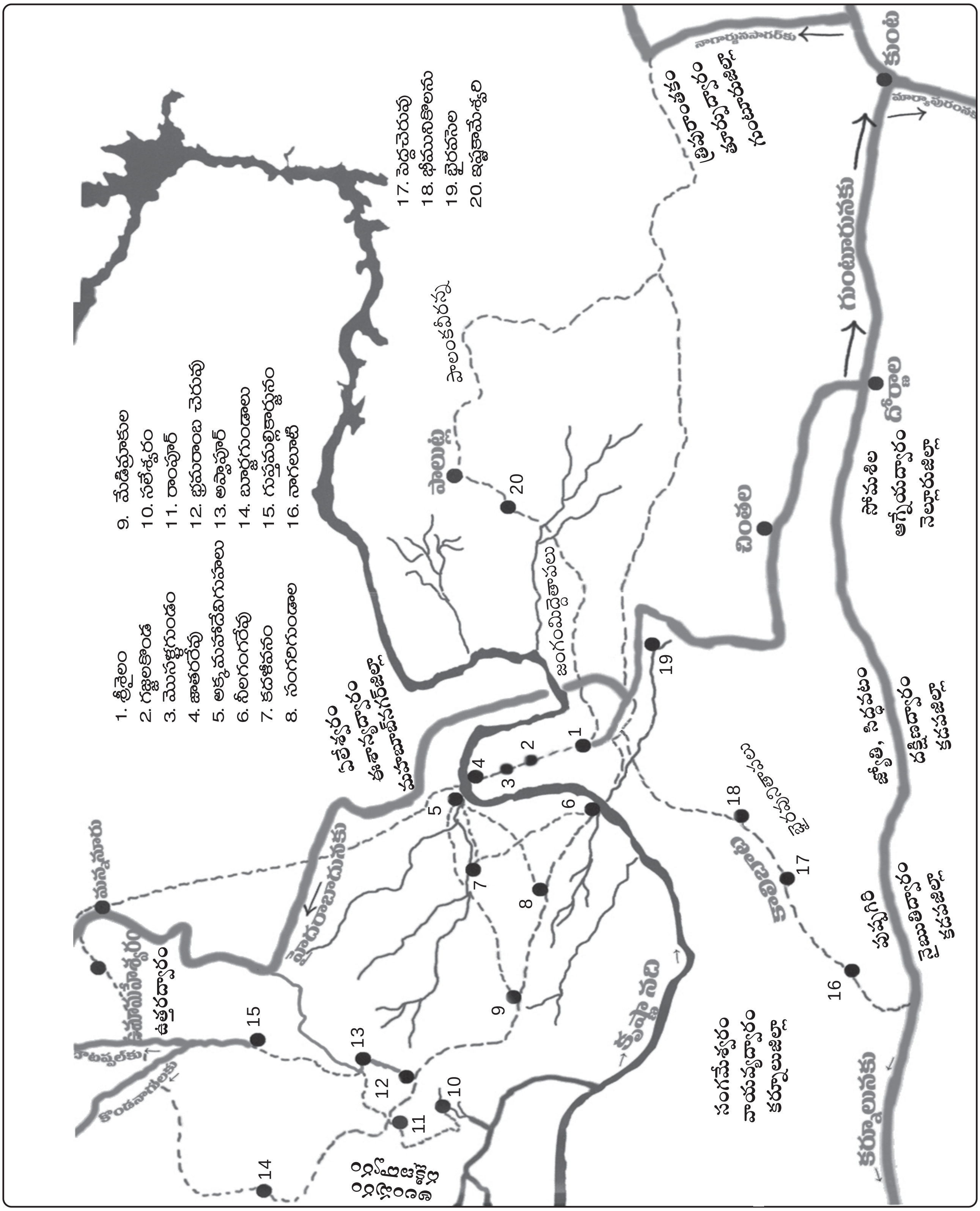

ఒకప్పుడు ఈ కాలిబాటలవెంటే ప్రధానమైన చెంచుపెంటలుండేవి. రోడ్డు పడ్డ తరువాత ఈ కాలిబాటలో వెళ్ళేవారు పూర్తిగా తగ్గిపోయారు. ఈ గ్రామాలనుండి రోడ్డు పక్కలకు తరలించడానికి ప్రభుత్వం విఫలప్రయత్నం చేస్తుంది.

ఆత్మకూరు ఫారెస్టుడివిజన్ పటం

...'టైగ్రెస్ ఆఫ్ నల్లమల'

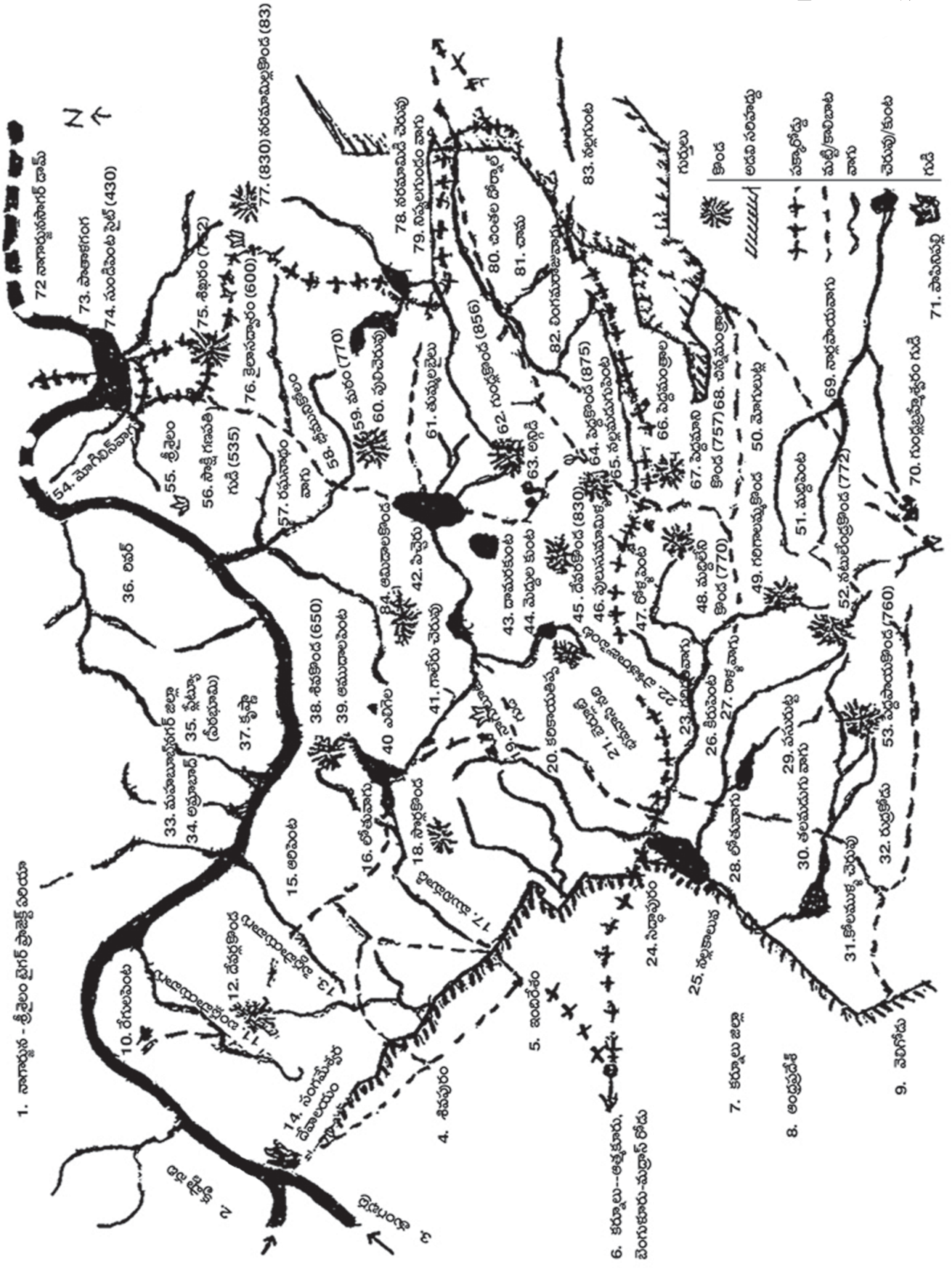

నల్లమల గత చరిత్ర - అటవీ విజ్ఞానసర్వస్వం

స్వర్గీయ శ్రీ సి.వి.కొండారెడ్డి, చీఫ్ కన్సర్వేటర్(1980)

(పేజీ నెం. 130-135) ఋతుపవనాలపై ఆధారపడే రాయలసీమ, మహబూబ్ నగరు, నల్గొండ జిల్లాలు, ప్రకాశముజిల్లా - ఈ ప్రదేశములలో సాధారణంగా రెండు మూడు సంవత్సరాలకొకసారి అనావృష్టి వలన కఱవు కాటకములు కల్గుచుండును, మామూలు పరిస్థితులలో కూడ మార్కాపురము, కనిగిరి, కందుకూరు తాలూకాల ప్రజలు, సాలీనా కఱవు పరిస్థితులనెదుర్కొనుచుందురు. అందుచేత వీరు వర్షాకాలము అంతములో తమ తమ ఎడ్లబండ్లుకట్టుకొని నల్లమల పీఠభూములకు, కొండలకువెళ్ళి, అచటనే అన్నమువండుకొని, నేంద్ర గడ్డినికోసి, ఎండబెట్టి, బండ్లకునింపి, 50-100 కిలోమీటర్ల దూరము తమ గ్రామములకు తోలుకొని, ఎండాకాలము తమ పశువుల అవసరాలు తీర్చుకొందురు.

కాని దూరాననున్న కడప, అనంతపురము, పశ్చిమ కర్నూలు ప్రాంతప్రజలు నల్లమల అడవులకు రాజాలరు. కఱవు వచ్చినపుడు, పశువులు నీరశించి చనిపోయేటప్పుడు, వాటికి మేతను నల్లమల అడవుల నుండి పంపించమని, లక్షల రూపాయలు ప్రభుత్వము మంజూరుజేసి అటవీ శాఖవారికి ఆదేశాలు జారీచేయడము పరిపాటి, 'దప్పిక కల్గినపుడు బావి త్రవ్వినట్లు'గా అటవీ శాఖాధికారులు, కావలసిన కూలీలనేర్పాటుజేసి వేలటన్నుల పచ్చిగడ్డిని కొయించి, ఎండబెట్టి, డిపోలకు (మహానంది, బైర్లూటి, దిగువ మెట్ట) తోలించి, కుప్పలుపెట్టి, కఱవు ప్రాంతాలనుండి రాగల ఆదేశాలకు ఎదురు చూడడము పరిపాటి. కఱవు ప్రాంతాల జిల్లాకలెక్టర్లు, ఎచటికి ఎంత గడ్డిని రవాణాచేయవలసినదీ తెలుపునప్పటికి, దాదాపు సగము పశువులు ఆకలిచే మరణించడమో, లేదా, రైతులు చుట్టుపట్ల జిల్లాకుపోయి ఎక్కువ ధరబెట్టి, జొన్నచొప్పనో, వరిగడ్డినో కొనితెచ్చి అవసరాలు తీర్చుకొనడమో జరుగుట మామూలు, రవాణా జేసిన గడ్డి వృధాగాపోవడము, పెట్టిన లక్షలాది వ్యయాన్ని ప్రభుత్వము 'రైట్ ఆఫ్' చేయడమూ మామూలే.

పశువుల మేతను యుద్ధావసరాలకువలే సేకరించడము, దానిని సమయానికి అవసరమున్న ప్రాంతాలకు పంపకపోవడము, లక్షలాది ధనము వ్యర్థంగా వ్యయము చెయ్యడము ప్రభుత్వ యంత్రాంగాలకు పరిపాటియైనది. పూర్వకాలపు లెక్కలు గాక, 1972-73, 1976-77 1978-79 సంవత్సరాలలో వచ్చిన కఱవు సమయాలలో అటవీశాఖ ద్వారా కొండగడ్డిని సేకరించడము, దానిని సమయానికి అవసర ప్రాంతాలకు తరలించకలేక పోవడము, పెట్టిన ఖర్చులు వ్యర్థమై పోవడము జరుగుతూవస్తున్న విషయమే.

1972-73 లో రూ.17 లక్షలు ఖర్చుపెట్టి 24,000 టన్నుల ఎండు గడ్డిని అటవీశాఖవారు నల్లమల, శ్రీశైలము, మన్ననూరు కొండలనుండి సేకరించి పలుచోట్ల డిపోలో పెట్టించినారు. గడ్డి సేకరించి, వాములు వేయించేటప్పటికి కఱవు జిల్లాలలో పశుగ్రాసపుటవసరాలు తీరిపోయినవి. వృధాగా డబ్బు వ్యయమైపోయినది.

1976-77లో, కఱవు పరిస్థితుల నెదుర్కొనడానికి, 2,938 టన్నుల కొండగడ్డిని అటవీశాఖవారు సేకరించి రూ.4.61 లక్షలు ఖర్చుచేసినారు. అందులో 35 టన్నుల ఎండుగడ్డిని మాత్రమే, శ్రీశైలము ప్రాజెక్టువారికి టన్నుకు రూ.125/- రేటుతో కొంత, రూ.35/- రేటుతో కొంత ఇచ్చినారు. తక్కిన గడ్డిని ఉచితంగా ప్రజలకు ఇచ్చివేసినారు.

1978-79లో, 69 టన్నుల గడ్డిమాత్రము రూ.13,000/- ఖర్చుచేసి సేకరించినారు. టన్ను ఒకటికి రూ.188/- ఖర్చయింది, ఇదికూడ సమయానికి అవసరమున్న ప్రాంతాలకు వెళ్లలేదు. అలాగే 1980-81 లో 1230 టన్నులు, 1982-83లో 436 టన్నులు సేకరించినారు. కాని సమయానికి సవ్యంగా ఈ మేత కఱవు ప్రాంతాలకందలేదు.

దాదాపు మూడు సంవత్సరాల కొకమారు, రాయలసీమ ప్రాంతాలు కఱవుకు గురియగుచున్నవి. అంతేగాక, నల్లమల అడవులలో లభ్యమయ్యేటంత 'నేంద్ర' గడ్డి మరెక్కడా లభ్యముకాదు, అందుచేత, అగ్ని రగిలినప్పుడు బావిత్రవ్వే ప్రయత్నము చేయకుండా, ప్రతి సంవత్సరము నాలుగైదు వందల టన్నుల నేంద్రగడ్డిని సేకరించి మహానంది పశువుల ఫారంలో

వాములు వేయించి, ఆర్తనాదము చెవినిబడిన వెంటనే, రైలుమార్గానగాని, లారీలద్వారాగాని అవసరమున్న ప్రదేశాలకు పంపి మరొక వంక పచ్చికను తిరిగి సేకరించే యత్నములు చేయాలి. స్థిరమైన పచ్చిక బ్యాంకును స్థాపించడానికి మహానంది చాల అనువైన ప్రదేశము, రైలు, లారీ సర్వీసలును బేలింగు ప్రెస్సును అచటనున్న వసతులు.

కర్ణాటక రాష్ట్రములో, 'జోగ్' జలపాతము చెంత, అడవి గడ్డిని కోయించి మిల్లులో దంపించి, అవసరమైన లవణాలనుచేర్చి, ఉండలుగా తయారుచేసే *Pelletisation Factory*ని ఫారెస్టు డెవలప్‌మెంటు కార్పోరేషను వారు స్థాపించినారు.

ఈలాంటి కర్మాగారాన్ని మహానంది దగ్గఱను, మన్ననూరు ప్రాంతమునందును నిర్మించి, అచ్చటి అడవి గడ్డిని దంచి, కొన్ని అవసర లవణాలు కలిపి, గడ్డిమాత్రలుజేసి, వాటిని ప్రజలకు అమ్మించే పదకమును, ప్రభుత్వమే చేపట్టాలి. లేదా ఈ విషయములో శ్రద్ధజూపగల వ్యక్తులను ప్రభుత్వము ప్రోత్సహించాలి.

వెంకటసుబ్బయ్య అను ఒక కర్నూలు జిల్లా వాస్తవ్యుడు పశుశాస్త్రమునందు పట్టభద్రుడు, రాజేంద్రనగరు వ్యవసాయ విశ్వవిద్యాలయ ఆవరణలో స్థాపింపబడిన పశుగాసపు మాతల ఫ్యాక్టరీని దర్శించి, తదుపరి జోగ్ జలపాతము చెంత కర్ణాటక అటవీ అభివృద్ధి కార్పొరేషనువారు నెలకొల్పిన పెద్ద పశుగ్రాసపు ఫ్యాక్టనీనిజూచివచ్చి, కర్నూలు జిల్లాలో, నల్లమల అడవులలోని అపారగ్రాస సంపదను ఉపయోగించి, మహానంది చెంత పది వేలటన్నుల పశుగ్రాసపు మాత్రలనుత్పత్తి చేయగల ఒక కర్మాగారాన్ని నెలకొల్పుటకు ప్రభుత్వాన్ని కలెక్టర్లందరికి పంపినారు. అందరు సిఫార్సు చేసినారు. కాని నల్లమల అడవులకు, మహానందికి ఎంతో దూరాన ఉన్న చిత్తూరుజిల్లా కలెక్టరు ఈ పరిశ్రమ స్థాపనకు అంగీకరించలేదు. "ఎద్దు ఈనింది అంటే గాట కట్టెయ్యండి" అన్నట్లుగా అకారణంగా ఉత్సాహము జూపించిన వ్యక్తి ప్రయత్నముపై శీతలజలము చల్లబడింది. వేలటన్నుల సంద్రగడ్డి ఏటేటా అరణ్యాగ్నికి ఆహుతి అగుచున్నది. తఱచుగా కఱువు కాటకాలలో చిక్కే రాయలసీమ జిల్లాలు, మహబూబ్‌నగరు, నలగొండ, హైదారాబాదు జిల్లాలు, పశుగ్రాసము కోసము పడేపాట్లు ప్రభుత్వ యంత్రాంగం దృష్టికి రాకపోవడము శోచనీయము, ఈలాంటి కర్మాగారమును నెలకొల్పిన వచ్చే లాభాలుః

1. ప్రతిసంవత్సరము ఏదో ఒకటి రెండుజిల్లాలో వచ్చే క్షామ పరిస్థితులలో, అచటి పశువులకు సులభంగా ఆహారమునందించవచ్చును.

2. పశువులశాఖవారు, పాలఉత్పత్తికి చేసే ప్రయత్నాలకు పశుగ్రాసము ద్వారా ఎంతో దోహదము చేయవచ్చును. నగర వాసులకు పశుగ్రాసపు ఉండలను సరఫరా చేయగల్గితే పాలఉత్పత్తి అధికమై, మధ్యతరగతి కుటుంబీకుల ఆర్థిక పరిస్థితిని మెరుగుపరచవచ్చు.

3. అడవులలో అనవసరంగా అగ్నికి గురిఅయ్యే గ్రాసాన్ని వేసవి కాలమునకు ముందే సేకరించడము ద్వారా, అడవికి వచ్చే అగ్ని ప్రమాదాలను చాలవఱకు అరికట్టవచ్చు.

4. పశువులకు కావలసిన మేత, ప్రజలకు కావలసిన పాలు లభ్యమైనప్పుడు, ప్రజల ఆరోగ్యమెంతో మెరుగుపడుతుంది.

(పేజీ నెం.335-338)

కర్నూలు, ప్రకాశము, మహబూబ్‌నగరు జిల్లాలలోను 'చెంచుదొర' అను ఆటవిక జాతియున్నది. అహోబిళములోని చెంచులక్ష్మి, నరసింహస్వామి ఆలయములును, అచటి చరిత్రయు, శ్రీశైల ప్రతిభయు, అచట జరిగిన యుద్ధగాథలును, చెంచు జాతి ఓటమియు, వారి పతనము, వారిలోనున్న మానవతా విలువలను - వీటిని సానుభూతితో పరీక్షించిన, చెంచువారు కూడ ఆత్మగౌరవమును, శౌర్యమును గల్గిన వీరులేయనియు, వారు క్రమక్రమముగ, నాగరక పాలకుల 'చిన్నచూపు'కు గురియై, ఒక ఆనాగరక కొండజాతిగ, కాలక్రమేణా పరిస్థితుల ప్రాబల్యమువలన, దారులుగొట్టే దొంగజాతిను పరిగణింపబడడము చాల దురదృష్టము.

కొండజాతుల వారికి అండగ అటవీశాఖాధికారులు నిలిచి వారి బాగోగులను కొంతవఱకు చూడగల్గినారు. అటవీ నిర్మాణము నందును, దానిరక్షణయందును, అటవీ ఫలసాయసేకరణయందును, అటవీశాఖ గిరిజనుల పైననే ఎక్కువగ ఆధారపడుతుంది. 'పోడు' వ్యసాయమువలన భూసారము వినాశనమౌతుందని తెలిసి, 'పోడు'ను నిషేధించిన యెడల ఆటవికుల జీవనవిధానమే తలక్రిందగునన్న సానుభూతితో, 'పోడు' వ్యవసాయమును కొన్ని నిబంధనలకు లోబడి అనుమతించినారు. ఆటవికులు, రిజర్వు అడవులలో నివసించుటకు తగిన సదుపాయములు కలుగజేసినారు. వారి పశువులు నిరభ్యంతరముగ మేయవచ్చును. మేకలు మేయడము అడవిలో నిషిద్ధమైనను, ఆటవికులు మేకలు మేపుకొనవచ్చును. వారి పిల్లలకొఱకు అటవీ శాఖవారు స్కూళ్ళు ఏర్పాటు జేసినారు. వారి గూడెములలో ఆస్పత్రులను నడిపించి, వారి ఆరోగ్యమును సంరక్షించెడివారు. ఈ కార్యక్రమములు సవ్యంగా జరగాలంటే, జిల్లాకలెక్టరు, ఇతర రెవెన్యూ శాఖాధికారుల సహకారమెంతైనా అవరము. అందుచేత ప్రభుత్వము, జిల్లా కలెక్టరును అటవిక సంక్షేమాధికారిగా, జిల్లాఫారెస్టు ఆఫీసరును సహాయక సంక్షేమాధికారిగా నియమించినారు. ఈ పద్ధతిలో ఆంధ్రజిల్లాలలో ఆటవికుల సంక్షేమము, వారివిద్య, ఆరోగ్యము, వృత్తి తదితర అవసరములన్నియు చక్కగ తీరుచుండినవి. గిరిజనులులేక అటవీ శాఖాధికారులు తమ అరణ్యపోషక, పాలనా కార్యక్రమమును సులభముగ కొనసాగించలేరు. అటవీశాఖవారి రక్షణ, పోషక కార్యక్రమములు లేకపోతే, గిరిజనులకు కావలసిన భృతిలేదు. ఈ పరస్పరాధార పరిపాలనా నియంత్రణము ఎంతో చక్కగా 1966 వఱకు జరిగింది.

1967లో, గిరిజన అభ్యున్నతి అతిత్వరగ అందుకొనుటకు, గిరిజనాభ్యుదయశాఖను ప్రత్యేకముగ ఏర్పాటు జేసినారు. ఈ ఏర్పాటు గిరిజనుల పరిస్థితిని హీనస్థితికి దెచ్చింది. 1967కు ముందు, జిల్లా కలెక్టరు గిరిజన జిల్లా అధికారిగా, జిల్లా ఫారెస్టు ఆఫీసరు, సహాయక గిరిజన అధికారిగా వర్తించునప్పుడు, జిల్లా స్థాయిలో, గిరిజనుల బాగోగులను, రెవెన్యూ, ఫారెస్టుశాఖలు పరికించగల్గినవి. ఫారెస్టు బడ్జెట్టులో, గిరిజన సంక్షేమానికి కొంతనిధి కేటాయించబడేది. అది చాలకపోతే, జిల్లా కలెక్టరు అదనపు నిధులను ఏదో విధముగ సమకూర్చగలిగేవాడు. గిరిజన హాస్టళ్లలో డబ్బులు సమయానికందక బాలబాలికలకు తినతిండిగాని, గుడ్డలుగాని, పుస్తకములుగాని లేకున్న, జిల్లాఫారెస్టు ఆఫీసరు, కలెక్టరు వారి సతీమణులతో గూడి, ఇంటింటా, దుకాణములందు యాచించి, తిండి పదార్థాలు, గుడ్డలు సేకరించి, పుస్తకములగొని బడిని, హాస్టలును సాగించేవారు. ఇప్పుడు వచ్చిన గిరిజన సంక్షేమశాఖకు ఈ సదుపాయములేదు; పాఠశాలలో చదువు బాలబాలికలు తగ్గిపోయినారు. పాఠశాలలను, హాస్టళ్లను పదేపదే జూచువారులేదు. గిరిజనోద్ధరణము గంగపాలయింది. గిరిజనుల గూడెములలో (పెద్దచెరువు, కర్నూలు) పెట్టించిన ఆస్పత్రులను రోడ్డు ప్రక్కనున్న చిన్న టౌన్లకు తరలించినారు. గిరిజనులు గూడెముల దర్శించి వారికి వైద్యవసతి కల్గించు నిమిత్తమిచ్చిన జీపులు, వ్యానులు ఆ కార్యములందు వినియోగించుటలేదు. పని గల్పించు అటవీ శాఖకుగాని, ఆర్థికసహాయ మందించగల రెవెన్యూ శాఖకుగాని గిరిజనోద్ధరణ బాధ్యతలేదు. అటవీశాఖకు - అటవికులకు ఉండిన అవినాభావ సంబంధము సంపూర్ణంగా ముక్కలు, చెక్కలైనది. గిరిజనులు (చెంచులు, తదితరులు) దారి దొంగలుగ మారినారంటె ఆశ్చర్యపడనక్కరలేదు.

కర్నూలు, ప్రకాశము, మహబూబ్‌నగర్ జిల్లాలలోని ఆటవికులు చాలమటుకు చెంచులే. వారెప్పుడు హింసాత్మక చర్యలకు పూర్వము పూనుకొనలేదు, వారికి కావలసినంత పనిని ఫారెస్టు శాఖ కల్పించగలిగేది. వారికి వారి గూడెముల చెంతనే, కుటుంబానికింత భూమియు (రిజర్వు ఫారెస్టులో), ఏ రుసుము లేకనే తమ పశువుల మేపుకొను హక్కును పొందియుండిరి. అడవిలోని అన్ని కార్యక్రమములకు చెంచులనే నియమించి, వారికి భృతి గల్పించుచుండిరి. ఫారెస్టు రేంజరు వారికి మిత్రుడు, బంధువు, గురువు. అటవీశాఖ, గిరిజనులు పరస్పర మొకరిపైనొకరు ఆధారపడవలసినదే. తల్లినుండి పిల్లను, పిల్లనుండి తల్లిని వేఱుచేయుట మూలముగ కల్గిన విపరీత పరిణామముల నొకసారి ప్రభుత్వము సింహావలోకనము జేసుకొనుట చాల అవసరము, పరస్పరాశ్రయులైన గిరిజనులు, అటవీశాఖోద్యోగులను విడదీసి అనవసరమైన ఘర్షణను అనాలోచితమైన సాంఘిక సమస్యలను సృష్టించుకొన్నాము. దాని పర్యవసానము సంఘమునకే చేటు.

పూర్వము, కాలినడకను శ్రీశైలక్షేత్రమును జేరు యాత్రీకుల నుండి అటవీశాఖ 'మెట్టరుసుము'ను వసూలుజేసి, దొంగలనిపించు కొన్న చెంచులనే యాత్రికులకు రక్షకభటులుగ నియమించేవారు. వసూలుజేసిన 'మెట్టరుసుము'ను చెంచులకు పంచిపెట్టేవారు.

ఈ పరిస్థితి సంపూర్ణంగా మారింది. యాత్రికులకు నడిచి వెళ్ళనవసరములేకుండా బస్సులున్నవి. చెంచువారికుండిన భృతికాస్తా పోయింది. బ్రదుకుతెరువు లేక, సానుభూతిని గానక అమాయకులైన గిరిజనులు దారి దొంగలైనారు, ఆటవికుల భవితవ్యము పూర్వమువలె అటవీ శాఖకు అప్పగించితే, గిరిజనాభ్యుదయము కలుగుతుంది. అరణ్యరక్షణము, కలప ఉత్పత్తి సులభసాధ్యమౌతుంది.

పేజీ. నెం.41 - 43

కర్నూలు అడవులు: మొట్టమొదటిసారిగా కర్నూలు అడవులను శ్రద్ధగా పరికించి, తనికీచేసి, వాటి సంరక్షణావశ్యకతను, అప్పటి అటవీ సంపద వినియోగాన్ని గూర్చి విపులంగా వ్రాసిన ఖ్యాతి కర్నూలుజిల్లా ఇంజనీరు లెఫ్టినెంట్ టి. బెక్లీకి దక్కింది. బెక్లీగారి రిపోర్టును మద్రాసు రాష్ట్ర ఛీఫ్ ఇంజనీరు లెఫ్టినెంట్ కర్నూలు హోర్స్లీ తన నివేదికతో పాటు ప్రభుత్వ కార్యదర్శికి 249 నంబరు, 1860 సం॥ జూన్ నెల, 16వ తేదీన పంపినారు. ఈ నివేదిక సారాంశమిది:

'కర్నూలు జిల్లాలోని అడవులు, కర్నూలు, బళ్ళారి, కడప ప్రజల (అపుడు అనంతపురముజిల్లా ఏర్పడలేదు) అవసరాలు తీర్చుచున్నవి. నల్లమల అడవుల విస్తీర్ణము దాదాపు 3,000 చ.మైళ్ళు. దక్షిణ దిశనున్న అడవులు పెద్దవృక్షముల పెంపకానికి సరిపడనివి. కాబట్టి నందికనుమ దిగువన, దాదాపు 500 చదరపు మైళ్ళ అడవి చిట్టడవిగా మారింది. జిల్లాలోని కలప ఉత్పత్తికల్గిన అడవులు 2100 చదరపు మైళ్ళు మాత్రమే ఉంటుందని అంచనా. దీనిలో మూడింటి ఒక భాగమే, అనగా 700 చ. మైళ్ళు కలప ఉత్పత్తికి అనువైన అరణ్యము.

'నల్లమలలలోని పర్వత సానువులు, లోయలు టేకుచెట్లు పెరగడానికి అనుకూలముగ నున్నవి. కాని పూర్తిగ టేకు అడవి అన్నది ఎచటను కానరాదు. అచ్చటచ్చట కొండ చెరియలలో కనబడే రెండు మూడడుగుల వ్యాసముగల (Diameter) టేకు చెట్లును, మైదానాలలో విస్తారంగ కనపడే టేకు మొక్కలు. లేత చెట్లును బజార్లలో అమ్మబడే, (12" x 2" x ½") సైజు టేకు మొద్దులును, ఈ అడవులు తమ పూర్వపు ఔన్నత్యాన్ని పొందే అవకాశముందని నాకు నమ్మకము కలుగజేస్తున్నవి'.

ఇప్పటికిని, వేగి, నల్లమద్ది వృక్షాలు, 50 అడుగుల ఎత్తును, 9 అడుగుల చుట్టుకొలతయు కల్గి, ప్రక్కకొమ్మలు కూడా లేకుండా, నిటారుగ పెరుగుచుండుట సర్వసామాన్యము.

ప్రస్తుత అటవీపాలన ప్రకారము, ఒక ఎద్దులబండి నిండుగ తెచ్చిన కలపను ఏ గ్రామ హద్దులకు తెస్తే, ఆ గ్రామాధికారి బండికి రెండు రూపాయలు వసూలు చేస్తాడు. ఈ పద్ధతిలో ఒక బండి లెక్కలలో చూపించితే, రెండు మూడు బండ్లకర్ర ఉచితంగానే గ్రామాలను దాటుకొని పోవుచున్నట్లు మా నమ్మకము.

ఈ అభ్యంతరమైన పద్ధతిని మార్చి, బండికింత యని డబ్బు వసూలు చేయకుండా, మొద్దుకింతయని వసూలుచేస్తే, లేత చెట్లను నఱకకుండా ముదురు చెట్లనే వటికే అలవాటు ప్రజలలో వ్యాపించవచ్చును. అటవీ రక్షణ తద్వార అభివృద్ధి కావచ్చును.

పేజీ నెం. 48-50

మద్రాసు ప్రభుత్వము వారి 243 నెంబరు, 1861 సంవత్సరము, జూన్ నెల, 30 వ తేదీన వెలువడిన ఆజ్ఞాపత్రము ప్రకారము, 1854 సంవత్సరములో కాప్టను నెల్సన్ కర్నూలుజిల్లా కలెక్టరు సిఫారసుతో, పశువుల ఫారముపేర ఆత్మకూరు, పెద్ద చెఱువు అడవులనన్నింటిని గుత్తకు తీసుకొని యుండినాడు. భైరవనూతి (భైర్లూటి) దగ్గఱ ఒక బంగళా కట్టుకొని చెంచువారి సహాయముతో కొంత భూమిని కూడ సాగుచేయించినాడు. 1860లో తాను గుత్తకు తీసుకొన్న అడవులలోని

కలపను కొట్టుటకు, అమ్ముటకు ఉత్తర్వు సంపాదింపయత్నించినాడు. జిల్లా కలెక్టరు సిఫార్సు జేసినను, ప్రభుత్వము ఆయన సలహాను నిరాకరించి, విస్తారమైన, విలువ గల అడవులను రక్షించినారు.

1866లో, బెడ్డోముగారు నంద్యాల క్యాంపు నుండి రెవెన్యూ సెక్రటరీకి వ్రాసిన లేఖ ప్రకారము, 55 సింకోనా మొక్కలు ఉదక మండలము నుండి నంద్యాలకు తెప్పించి వాటిని గుండ్ల బ్రహ్మేశ్వరము పీఠభూమిపై వేసినారు. అందులో 32 మొక్కలు మాత్రము ఆరోగ్యంగా పెరుగుచున్నట్లు తెలిపినారు. తదుపరి వాటి పరిస్థితిపై రికార్డులేదు. పీఠభూమిపై ఆ మొక్కలు లేవు. ఈలాగే, గుండ్ల బ్రహ్మేశ్వరము (G.B.M.) పీఠభూమిపై కాఫీ మొక్కలను కూడ 1966 లో నాటినారు. అవి బ్రతికి బాగా పెరిగినవి. తదనంతరము వాటిపై శ్రద్ధజూపనందున అవి గడ్డిలో కలిసిపోయినవి.

The Assassin of Diguvametta

Tales from the Indian Jungle, Kenneth Anderson Omnibus 1

I have always had a sneaking fondness for the forests between Chelama and Diguvametta, not because they are particularly well stocked with game or carnivore, but for the utter peace and solitude of the area, and the friendly disposition of the wild Chenchu tribesmen who inhabit the extensive jungles in this section of the Eastern Ghats.

The nature of the vegetation here is quite different from that growing farther south, and while no elephants or bison occur, this area represents the southernmost limit where the nilgai or blue-bull, a large animal of the antelope species, looking like a sambar deer, is to be found.

✪ మనుషులమాంసం రుచిమరిగిన చిరుతపులిని దిగువమెట్ట దగ్గర చెలమలో కెన్నెత్ ఆండర్సన్ అనే షికారి కాల్చిచంపాడు. దక్షిణ భారతంలో అతని షికారీ అనుభవాలు ఈ పుస్తకంలో చదవవచ్చు. ఈ పుస్తకాన్ని దక్షిణభారత పుస్తకసంస్థ 1950లో ప్రచురించింది. నల్లమలఅడవులలో ఏనుగులు, అడవిదున్నలు లేవు. మనుబోతుకు నల్లమల ఆఖరి హద్దు. నల్లమల కింద దక్షిణభారతదేశపు అడవులలో ఈ జంతువు కనిపించదు.

WILDLIFE MANAGEMENT PLAN 2005

Geology, Rock:

The principal formation of Nallamalais is the Kurnool and the Cuddapah formations. The Kurnool formation is of upper Pre-Cambrain and is mainly in the central basin of Nallamalais, extending up to Krishna on the North. Major portion of the area is covered by the old geological formation known as the 'Archaens'. These are non-fossiliferous rocks formed about 2000 million years ago (Archaens), when the conditions for the existence of life on the earth were not favorable. Srisailam quartzite's forms a rugged plateau with bluish, gray brown and purplish colors.

Soils:

There are mainly three types of soil – red, mixed and black cotton varieties occur in this sanctuary. The red and mixed varieties occur along the bases of Nallamalais.

Soil profile:

The soil over 66% of the area is very shallow (30cm depth), while the remaining 34% is medium to considerable deep (30cm – 90cm and above).

Topography:

The Nallamalais form an unbroken, rugged and rather steep hill ranges.

Elevation:

In the hilly portion nearly 1% of the total area occurs at an elevation of 900 mts. 10% of the area lies between 700 – 800 mts., 13% of area lies between 300 – 500 mts. and about 76% below 200 mts.

Rainfall:

Major portion of rainfall is receive from the Southwest monsoon that generally sets in second half of June and would continue up to first week of October. Then there is a short dry spell for a month. The Northeast monsoon is active in November and first half of December mainly on eastern slopes of Nallamalais.

Temperature:

The diurnal variation in temperature is high in the sanctuary. Extreme climatic conditions are experience in the sanctuary with a maximum temperature of about 43° C. in summer and minimum temperature of 16° C during winter nights. The hot period is from March to May.

Humidity:

The relative humidity in the sanctuary varies from 60% - 80% and is maximum during rains, which goes up to 90%.

Drainage and water sources:

The general drainage pattern of Nallamalais is from North to East. River Krishna forms the main drainage of the catchment in the sanctuary running mainly from West to East thence to North. Other important sub-drainage systems are Munimaduguleru, in Kurnool, draining the Western slopes of Nallamalais.

The Chenchus - Jungle folk of Deccan నైజాం దక్కన్‌లో అడవి చెంచులు

The difficulty of descent into this gorge, which is a fine example of a canyon excavated entirely by a river, and the climb up the opposite side is undoubtedly one of the greatest deterrents against any through traffic between the districts on either side of the river "Etavatala" which is their name for the country on the Madras side of the gorge. కృష్ణనదికి అవతల ఒడ్డు వారిని 'ఏటవతల' వారుగా పిలుస్తారు. సరులు, సెలలు, కురవలు రీరు ప్రాంతాల మధ్య రాకపోకలకు కొంత అడ్డంకిగా మారాయి.

A roaring, surging tide, flooding the gorge during the monsoon, it falls in April and May to a clear stream, flanked by yellow sand banks and stretches of cracked, sun burnt mud; in some places it shrinks within its rocky basin and run deep, narrow and green, or lingers in tranquil pools at the foot of naked red sand stone cliffs, but in others where the flow is diffused over long stretches of pebbles and boulders it rushes in broad shallow rapids. వర్షకాలంలో దూసుకొని ప్రవహిస్తు, వేసవిలో తేటగా పారుతూ, అటుఇటు పచ్చని ఇసుక దిబ్బలతో, కొన్ని చోట్ల రాళ్ల లోపల, అక్కడక్కడ మడుగులు, గుండాలుగా, మధ్యమధ్య బండరాళ్లలో ఎత్తిపోతలు, దూకుడుగా ఇక్కడ నదులు వాగులు అనేక రూపాలలో కనిపిస్తాయి.

While the foothills of the Nallamalais where the rainfall is comparatively scarce bear only scrub interspersed with a few trees of poor growth, continuous forest covers the higher slopes and the greater part of the plateau. The trees of this type of forest are, as a rule, never more than twenty-five feet in height and dare of little value except as fuel and small timber. నల్లమల కింద వర్షపాతం తక్కువ. చిట్టడవులలో చెట్లు 20-25 అడుగుల ఎత్తు మించవు. కలప విలువకూడా తక్కువ.

On the higher ranges between 1,500 and 2,800 feet, which form the present milieu of the Chenchus, the rainfall is heavier and the vegetation consequently of a richer type. 1500-2000 అడుగుల ఎత్తులో అంటే చెంచులు ఉండే ప్రాంతాలలో వర్షపాతం ఎక్కువ, అడవి ఎక్కువ.

Such is the country of the Chenchus: in the cold weather pleasant parkland, in the rains a luxurious jungle, and in the hot weather an arid, sun-baked desert. But throughout the year it is inhabited by a great variety of animals. శీతాకాలంలో ఆహ్లాదకరమైన పీఠభూమి, వర్షకాలంలో దట్టమైన అడవి, వేసవిలో మండుటెండలు; కానీ నల్లమల సంవత్సరం పొడవున అనేక జంతువులకు ఇష్టమైన నివాసం

It's is the quest for water that guides the Chenchu in the choice of camping grounds during the hottest months. నీటి వనరుల పక్కనే చెంచులు నిద్ర పాలాలు, కందువలు ఏర్పాటు చేసుకుంటారు.

The Indian monitor, a large arboreal lizard, is hunted eagerly by the Chenchus. ఉడుములు చెంచులకు చాల ఇష్టం.

The many ruins found scattered through the forest suggest that the plateau must have played a role in the more recent history of the Deccan. ఎన్నో శిథిలమైన కట్టడాలు చరిత్రలో ఈ అడవి ఒక వెలుగు వెలిగినట్లు తెలియజేస్తాయి.

Once the invaders had left the plateau, they were soon forgotten; only their wells and tanks remained and were of lasting advantage to the Chenchus, who then settled in places where before no water had been available. దండయాత్రకు వచ్చినవాళ్లు వెళ్లిపోగానే, వళ్లు నిర్మించిన బావులు, చెరువులు చెంచులు ఉపయోగించుకుంటారు. వాటి పక్కనే మకాం చేస్తారు.

The Chenchu finds it difficult to work in manners to which he is not accustomed and perhaps this may have given rise to the belief that his physique is weak and that he is not capable of much effort. చెంచులకు ఇతర కూలీ వాళ్లలాగా గంటల తరబడి పనిచేయడం నచ్చదు. అందువల్ల వారిని బలహీనులుగా, కష్టం చేయలేనివారుగా పొరబడతారు.

The Chenchu has a remarkable ability for sustaining hunger, and a man generally goes out in the morning on an empty stomach and comes back in the evening after covering many miles having eaten nothing all day but a few roasted roots, while at certain seasons of the year he lives at starvation level on a few handfuls of nuts. **Without suffering noticeably in energy or in spirit: even old women who seem little else than skin and bone work indefatigably unearthing tubers and carrying wood and water without the least sign of weariness.** చెంచు అకలి తట్టుకొనే శక్తి అసాధారణమైనది. ఖాళీ కడుపుతో, మధ్యలో ఏవో కొన్ని గింజలతో పొట్టనింపుకుంటూ, గడ్డుకాలంలో మనుగడ సాగిస్తారు.

The Chenchus bow is a simple one; the stave is made of spliced bamboo, the back convex and the belly flat. The average length of an adult man's bow is 44-52 inches, gradually tapering to I inch at the horns, which are notched singly or doubly about 2½ inches from the tip. చెంచు దబ్బ చాల సాధారణమైనది.

The stave is not reinforced by any substance and the segments of the tail-skin of the Indian monitor with which some Chenchus decorate the stave are neither intended as strengthening not as tallies of successful kills. ఉడుముతోకతో దబ్బకు పట్టీలు తొడుగుతారు.

Arrow without iron heads are not used to any great extent. The *ramalu* has the head of the bamboo shaft sharpened by knife into a point, while the *bota kala* is used for knocking out small birds without completely disrupting them and has a pear-shaped head fashioned from the natural knot of the bamboo. బోటకోల పిట్టల కోసం

Combs are one of the few articles among his possessions that the Chenchu decorates with any kind of ornamentation; the tapering handles are often carved in relief with raised bands of zigzags and triangles, and the same pattern is occasionally found on the handles of wooden spoons. చెక్క దువ్వెనల మీద డిజైన్లు చెక్కుతారు.

The best example of a purely naturalistic scene is the engraving on a gourd, constituting part of a pan-flute (Fig. J,4). This engraving shows a tiger chasing a stag and seems to embody a spirit very different from that expressed in the geometrical ornamentation of *gidda*, bamboo flutes and combs, from there is definite movement in the figures. సోలా, గిద్ద, పిలంగ్రోవి, సొరకాయ డిప్పల మీద గళ్ళగళ్ళ డిజైన్లు, జంతువుల బొమ్మలు చెక్కుతారు.

The Chenchu builds his permanent house (gade illu) solidly with acicular wattle wall and a conical thatched roof (Fig. 4I). Generally, this house is rebuilt every two or three years, though much of the old material is incorporated in the new building. If you ask a Chenchus, he will say that he builds his house himself, but in point of fact this is far from being the case. He may measure out the ground, prepare the bamboo stake and weave the wattle wall, but it takes two rafters over the forked centre post and to negotiate the many bundles of slippery grass for the thatch. Near relations and friends help each other in building, but except perhaps in the case of a man who is expected to build the house of his aged parents, there is no definite obligation in this respect, nor does the owner repay the service by fasting the helpers with food or drink, though he does probably offer his helpers when the other man rebuilds his house. చెంచులవి చుట్టూ గుడిసెలు. ఇళ్లు కట్టుకోవడంలో ఒకరికి ఒకరు సాయం చేసుకుంటారు. వీటికి ప్రత్యేకంగా భోజనం పెట్టడం అంటు ఏమీ ఉండదు.

Another aspect of the general lack of vision is the Chenchu's wasteful attitude towards toward the jungle in which he lives. He will lop off branches in order to pick the ripening fruit in comfort, or fell a tree on which a Malabar squirrel or one of the large arboreal lizards has taken refuge. If he sights a comb in some inaccessible place, he will, if no easier method presents itself, cut down the whole tree in order to take the honey. An important exception to this attitude is the treatment accorded to creepers with edible roots. The Chenchus say that if they find a climber with particularly prolific roots, they replace the earth after removing the tubers, so that the plant shall not die. Such care is, however, exceptional and is not exercised in the ordinary course of digging up roots. ఉడత కనిపిస్తే చాలు. చెట్టంతా నరికేసైనా దాన్ని పట్టుకుంటాడు. గడ్డలు తవ్వుకొని, తీగచావకుండా మళ్ళీ మట్టి పూడుస్తాడు. తేనె తీసేటప్పుడుకూడా అవసరమైతే మొత్తం చెట్టు నరికేస్తాడు.

Honeycombs are sometimes located on the face o the cliff itself, and then the Chenchu climbs down his rope' with his honey basket tied to his hip and a bundle of smoldering leaves on the end of a rope along stick with which to smoke out the bees. When the comb is deserted the Chenchu carves off the comb with a sweep of his iron knife of a flat wooden baton and carries it up the rope in his honey-basket. సరులలో పెరలు తీయడానికి చెట్లు, వెదుళ్ళ నరికి అక్కడే పారేస్తారు. నారా తేనెబుట్ట మాత్రం ఇంటికి తెచ్చుకుంటారు.

Some men also use dogs to smell out and catch small game particularly the Indian monitor, but once the dog as secured its prey, the Chenchu rushes forward and extract it from the clutches of the dog, which is lucky if he receives the entrails of the animal. No offering is made to Garelamaisama when animals are caught by dogs. ఉడుముల్ని కుక్కల సాయంతో పట్టుకుంటారు.

The fact that a tribe of food collectors had and still has the desire and the aptitude to keep and breed these animals is noteworthy and shows that under certain circumstances the transition from hunting and collecting to agriculture. Unsuccessful attempts have been made to settle the Chenchus as cultivators. కుక్కలను శ్రద్ధగా పెంచుకోవడంచూస్తే, చెంచు వ్యవసాయానికి అవసరమైన నేర్పు, అలవర్చుకోగలడు అనిపిస్తుంది. కానీ ఎక్కడా అతడు వ్యవసాయదారునిగా నిలదొక్కుకోలేదు.

The health value of milk for the Chenchus can hardly be exaggerated and it is unfortunate that such a nourishing product as ghee should invariably be sold instead of being consumed by the Chenchus themselves, for when they take their ghee to the market they only bring home a small quantity of millet in exchange. పాలు పోషక విలువగలవి. పాలు తాగకపోగ నెయ్యికూడ అమ్ముకొని కాసిన్ని గింజలు తెచ్చుకుంటాడు.

Dogs are useful in guarding the villages and at night they break into furious barks at the approach of any wild animal. They are useful too in hunting small game, and invaluable as scavengers, for by devouring human excrements and other refuse they keep Chenchu villages tolerably clean. కుక్కలు చెంచులకు చాల అవసరం.

Contractors generally introduce large numbers of plains' people to reap these fruits, and the portion which the Chenchus are able to collect is therefore insignificant. కాంట్రాక్టరు తీసుకువచ్చిన బయటి కూలీలు అడవిలో పండ్లు కాయలు చెంచులకు ఏమి మిగలకుండా కోసుకుంటారు.

It seems doubtful whether the Chenchus on the south-western part of the plateau ever possess enough surplus flowers to pursue such practices, for not only is the locality less fertile, but their own demands on the mohua flowers as food are heavier.

One of the few opportunities for the Chenchus to 'make money' that is to acquire cash, is the annual pilgrimage to Srisailam. చెంచులు డబ్బులు సంపాధించుకోవడానికి శ్రీశైలం యాత్రికులు ఒక ఆధారం.

The Chenchus offer their services as collies and guides and help the pilgrims in crossing the river. Enterprising men and sometimes whole families will go to Sri Sailam a week or so before the feast and earn families will go to Sri Sailam a week or so before the feast and earn wages by erecting shelters for the many thousands of pilgrims that are annually expected. It is interesting to note that many of the Chenchu settlements cluster along these piligrims routes to the Srisailam Temple. చెంచులు యాత్రికులకు ఎన్నో విధాలుగా సాయపడతారు.

The squirrel, occurring on the Nallamalai Hills in two varieties. నల్లమలలో ఉడుతలు రెండు రకాలు.

One of the few economic activities in which a Chenchu requires help, namely in honey collecting, he will usually go out with his brother-in-law, and not with a man of his own clan. అవసరమైతే బావమరిది దగ్గరికి పోతాడుకాని తన వాళ్లదగ్గరికి పోడు.

Reserves for aboriginal tribes have been established in America, Africa and Australia, not, as is often asserted, because anthropologists wish to seclude these tribes as "museum specimens," but because it has been recognized that pitch forked upon a world they cannot comprehend they have no other chance of survival.

అమెరికా, ఆస్ట్రేలియా, ఆఫ్రికాలలో ఆదిమ తెగలకు రిజర్వులు ఏర్పాటు చేసింది. వాళ్లను వింత వస్తువులుగా చూపించడానికి కాదు. వారిని బయటవాళ్ల దాడినుండి కాపాడడంకోసమే.

Each village community possesses a certain tract of land, which is the common property of its members. The boundaries are clearly defined and recognized by the Chenchus of the neighboring groups, while they are jealously guarded against infringement by members of the other communities. These boundaries follow natural features of the countryside, running along rivers, valleys and ridges, but in places where no such features is available, especially large trees or boulders are utilized as landmarks. Each tract now bears the name of the permanent settlement of its owners and the Chenchu speaks of Irla Penta land or Medimankal land as denoting the tract which belongs to one of those villages. ప్రతి పెంటకు సరిహద్దులు ఉంటాయి. సరిహద్దుల మధ్య భూమిని ఆపెంట పేరుతో పిలుస్తారు.

Points of digging-sticks are straightened, honey-baskets are tied on hips, axes are shouldered and the Chenchu is soon on his way. తేనెబుట్ట పట్టుకొని, భుజాన గొడ్డలి వేసుకొని, గచ్చలి పదును పెట్టుకొని చెంచు అడవి పొలం దారి పడతాడు.

Ultimately there is the custom that the proper partner for the dangerous task of honey-taking is a man’s brother-in-law, since he is, as the Chenchus say, more dependable than a blood brother; and although this explanation should not be taken too literally, the custom may date from a time when a man frequently resided with his wife’s kinsmen. తేనె పెరలు తీసేటప్పుడు బావమరిది అతనికి తోడు. చాలా మంది చెంచులు అత్తవారింటికి వలసపోతుంటారు.

Now days he is only tolerated, where he was once the undisputed lord.

– Haimendorf, 1943

ఒకనాడు నల్లమలలో చెంచు ఒక తిరుగులేని రాజుగా గౌరవించి, ఇప్పుడు అతడిని ఏదో మూల బతకనివ్వకుండా తరుముతున్నాం.

‘Tribes of India, Struggle for survival’ *- Haimendorf 1982*

‘All the innovations resulting from the commercial exploitation of forests had come so rapidly that the Chenchus had no time to adjust mentally and materially to the new conditions. They felt baffled and helpless when watching the ever-increasing inroads into the forests, which they had always considered their undisputed domain.’ - (*Page No.82)*

‘For the Chenchus, the destruction of bamboo in their habitat will be catastrophic. They depend on bamboo not only for the construction of their huts and for making many of their utensils, but above all for the manufacture of baskets and mats, which they traditionally sell or barter for agricultural, produce. It is no exaggeration to say that the depletion of the stocks of bamboo in the forests of the Amrabad Plateau would make the area virtually uninhabitable for its original denizens. The fact that the prospect of such a development is by no means a figment of the imagination is demonstrated by the fate of other forest dwellers of Andhra Pradesh, whose life has been totally disrupted by a forest policy unmindful of the rights and needs of tribal populations.’ - (*Page No.83)*

‘The Chenchus are now no longer concentrating on the gathering of wild plants for consumption, but gather marketable commodities and take them to Girijan depots, where they are paid for in cash. With that cash they then buy grain for their daily consumption.’ - (*Page No.83)*

‘Even the poorest peasant, rooted in the traditions of an agricultural society, makes every effort to provide for a replacement of the plough cattle so vital for his economic survival. The Chenchu, used to the hand-to-mouth existence of the food gatherer and hunter, has no such innate care for the morrow, and any scheme aiming at a transformation of his economy would have to extend over a very long period during which sympathetic guidance would have to nurture the growth of a sense of economic realism.’ - *(Page No.120)*

‘Already in 1940 a number of Chenchus owned buffaloes which they used for milking The Chenchus’ semi-nomadic life-style would be compatible with the development of pastoral pursuits. However, contact with cattle brought into the forest area by Banjara grazers resulted in epidemics of foot-and-mouth disease, which wiped out most of the buffaloes in the possession of Chenchus. Hence in 1977 the Chenchus of the upper plateau owned fewer cattle than the previous generation had possessed.’ - *(Page No.82)*

‘The overall literacy rate for all the tribal areas of Andhra Pradesh was 5.34 percent in 1971, and had risen to 8.62 percent by 1978. The system of ashram schools providing boarding facilities for tribal children extends to all the districts containing tribal populations, including Mahabubnagar and Kurnool, where school education is provided even to the children of the semi-nomadic Chenchus.

‘It remains to be seen whether those Chenchus who have spent several years in boarding schools will be able to readjust to the forest life of their parents. If they have lost the skill of gathering marketable forest produce or have developed wants which cannot be met from the income Chenchus derive from the sale of such produce, education may be a mixed blessing except for those young people who obtain jobs outside their traditional habitat.’ - *(Page No.142)*

‘Chenchu elite does not identify with their illiterate fellow tribesmen and are not inclined to act as their spokesmen or to provide any kind of leadership. Like many other educated tribesmen, they are more interested in as close as possible assimilation to the caste Hindus with whom they have to work in their employment. Even should any of them have political ambitions, the Chenchu communities, whose loyalty and support they could probably gain, are too small in numbers to provide sufficient votes even in local elections.’-*(Page No. 147)*

‘In the old days all the Chenchus of the small settlement of Srisailam were feasted at the four main temple festivals, i.e., Shivaratri, Sankranti, Ugadi, and Khumbam, but since 1977 this happens only at Sankranti. On the other hand, a few Chenchus are now employed in the temple and paid cash wages.’ - *(Page No.167)*

మనుగడ కోసం పోరాటం

Christoph von furer Haimendorf

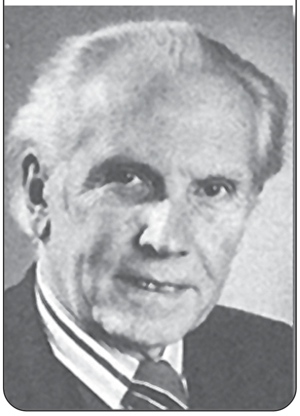

ఆంధ్రప్రదేశ్ ఆదివాసులు, క్రిస్టాఫ్ ఫాన్ ఫ్యూరర్ హైమన్‌డార్ఫ్ (1982)

చెంచులు: దక్షిణ భారతదేశంలోని విస్తారమైన అడవుల్లో, తోట భూముల్లో వివిధ సంచార తెగలు నివాసముండేవి. ఈ పరిణామం పాతరాతి యుగంలో జరిగింది. వేట, ఆహార సేకరణే ఈ తెగల ప్రధాన జీవనాధారం, జీవన విధానం. పండ్లు, గడ్డలు, కొన్ని రకాల వేళ్లే ఈ తెగలు సేకరించే ఆహారం. దక్కన్ ప్రాంతంలో లభించిన కొన్ని రాతి పనిముట్లు ఈ ఆహార సేకరణ సంచార తెగల వునికిని ధృవపరుస్తున్న సాక్ష్యాధారాలు. ఈ కాలానికి చెందిన తెగల అస్థిపంజరాలేవీ యిప్పటి వరకూ లభ్యంకాలేదు. అయితే ఈ ప్రాచీన తెగలు కొన్ని, ప్రధాన స్రవంతి భూభాగాలతో ఎలాంటి సంబంధమూ లేని దీవుల్లాంటి భూభాగాల్లో ఆధునిక యుగం వరకూ కూడా వునికిలో వుండేవని తెలుస్తుంది. రాతి యుగపు తెగల జీవన విధానానికీ, ఈ తెగల జీవన విధానానికీ మధ్య పొంతన లేనంత మార్పు చోటు చేసుకుందన్నది మాత్రం స్పష్టం.

ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోని చెంచుతెగ యిలాంటి ప్రాచీన సంచార తెగలలో ఒకటి. దక్షిణ భారతదేశంలో సంభవించిన వస్తుగత పురోగతి ఈ తెగలను వెనుక వరుసల్లోకి నెట్టివేసింది. నల్లమల అటవీ ప్రాంతంలోని కొండలూ, గుట్టలే చెంచుల ప్రస్తుత నివాస స్థలం. అంటే కృష్ణానదీ పరివాహక ప్రాంతంలో (కృష్ణానదికి అటు ఇటు తీరాలలో) చెంచులు విస్తరించి అటు నిజాం రాజ్యానికీ, యిటు బ్రిటిష్ పరిపాలనలోని మద్రాస్ ప్రెసిడెన్సీకీ సరిహద్దుగా వున్న కృష్ణానదికి ఇరువైపులా వున్న ప్రాంతాల్లో కనిపించేవారు. ఆ కాలంలోనే చెంచులు యిటు హైదరాబాద్ రాజ్యంలోనూ, అటు బ్రిటిష్ పాలన వున్న ప్రాంతంలోనూ కనిపించారు. అయితే ప్రస్తుతం మాత్రం ఈ తెగ (ద్రావిడ భాషా కుటుంబానికి చెందిన, తెలుగు ప్రధానంగా మాట్లాడే ఆంధ్రప్రదేశ్‌కు మాత్రమే పరిమితమై వుంది). చెంచులు తెలుగు కూడా మాట్లాడతారు.

1971 జనాభా లెక్కల ప్రకారం చెంచుల జనాభా 18,000లకు పైగానే నమోదు అయినప్పటికీ ప్రస్తుతం అడవినాధారం చేసుకున్న అర్ధ సంచార సాంప్రదాయ చెంచుల సంఖ్య మాత్రం వందల్లోనే వుంది. మానవ పరిణామ శాస్త్రవేత్తలు చెంచుల రూపు రేఖలకూ, 'వెడ్డోయిడ్' జాతికీ సారూప్యం వుందని చెబుతున్నారు. 'వెడ్డోయిడ్' అన్న పదం శ్రీలంకలోని ప్రాచీన తెగ అయిన 'వెద్దా' నుంచి నిర్వచించబడిందని చెబుతున్నారు. 'వెద్దా'ల మాదిరిగానే చెంచులు కూడా రింగుల జుత్తు, విశాల వదనం, చప్పిడి ముక్కు, పొడవాటి దవడతో పొట్టిగా, నల్లగా వుంటారు. శరీరాన్ని తమ పూర్వీకులలాగా ఆకులతో చుట్టుకోవడం యిప్పుడు లేకపోయినా చెంచులు చాలా పరిమితమైన దుస్తులే తొడుక్కుంటారు. మగవాళ్లు – కాళ్లమధ్యవదిలేసి, నడుంకు తోలు బెల్టుతోనో, పురికోస మొలతాడుతోనో కట్టుకున్నగోచితో కనిపిస్తారు. అదే ఆడవాళ్లయితే 'నూలు రవిక, చీర కట్టుకుంటారు'. **అడవిచెంచుల కన్నా నిరుపేదలు మొత్తం భారత దేశంలోనే వుండరేమో!** విల్లంబులు, ఒక కత్తి, గొడ్డలి, గుంతలు తవ్వే కర్ర, కొన్ని కుండలు, బుట్టలు, మరికొన్ని చింకి పాతలు ఇవే చెంచుల సమస్త ఆస్తిపాస్తులు. వర్ష, చలికాలాలలో చెంచులు మట్టిగోడల గుడిసెల్లో గడుపుతారు. ఎండా కాలంలో మాత్రం సముదాయాలన్నీ వేరుపోయి వ్యక్తిగత కుటుంబాలుగా ఆరుబయట, పై కప్పులా తయారైన బండరాళ్ళ కింద లేదా తాత్కాలికంగా వేసుకునే ఆకు గుడిసెల్లో తలదాచుకుంటారు. (పేజి. 2)

చెంచు సమాజంలో అన్నీ చిన్న కుటుంబాలే. భార్య, భర్త, పిల్లలే కుటుంబ సభ్యులు. అన్ని అవసరాల్లోనూ, యితర కార్యకలాపాల్లోనూ భార్యా భర్త లిద్దరికీ సమాన పాత్రలుంటాయి. భార్యాభర్తలిద్దరిలోనూ యిటు భర్త భార్యపుట్టింటి వారితోనైనా జీవించే వెసులుబాటు వుంటుంది. ఇది చెంచుల్లో భార్యాభర్తలిద్దరి మధ్యవున్న సమాన స్థాయిని సూచిస్తోంది. చెంచులు వాళ్ల వంశపారంపర్యంగా వుంటూ వస్తున్న భూభాగాన్ని తమ ఆస్తిగా, వారసత్వంగా ప్రకటించుకుంటారు. ఆయా సముదాయ పరిధిలో ఎక్కడైనా వేటాడే, ఆహారాన్ని (కందమూలాలూ, గడ్డలను) సేకరించే పూర్తిస్థాయి స్వేచ్ఛ, హక్కు అందరికీ వుంటుంది. వేట, కందమూలాలు, గడ్డల సేకరణే చెంచుల ప్రధాన ఆహారమైనప్పటికీ యిప్పుడిప్పుడే వాళ్ల ఆహారపుటలవాట్లలో మార్పులు చోటు చేసుకుంటున్నాయి.

చెంచుల్లో వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ, స్వాతంత్రం అన్న భావనలు బలంగా కనిపిస్తాయి. ఎవరూ కూడా తాము ఒకే ప్రాంతానికే పరిమితమని అనుకోరు. ఎప్పుడు వెళ్లాలనిపిస్తే అప్పుడు, ఎక్కడికి వెళ్లాలనిపిస్తే అక్కడికి ఒక సముదాయంనుంచి మరో సముదాయానికీ, ఒక స్థలం నుంచి ఇంకో స్థలానికీ మారిపోతుంటారు. అంతేకాక యిటు ఆడవాళ్లకూ, అటు మగవాళ్లకూకూడా తమ జీవిత భాగస్వాములను ఎంచుకునే లేదా వదిలివేసి మరొకరితో వుండగలిగే వెసులుబాటు, స్వేచ్ఛ వుంటాయి. తమ గణానికి బయటి వ్యక్తులతోనే పెళ్లి చేసుకునే సంప్రదాయం, కట్టుబాటు చెంచుల్లో వుంది. వరుసలు తండ్రి పరంగానే నిర్వచిస్తారు. ఈ సాంప్రదాయాన్ని పాటిస్తే చాలు, తమ యిష్టమొచ్చిన వ్యక్తులను వివాహ మాడే స్వేచ్ఛ చెంచుల్లో వుంది. విడాకులు కూడా ఎలాంటి ఆచారమూ, తతంగమూ లేకుండానే పొందే వీలుంటుంది. అయితే భర్తతో కాపురమున్న ఏ స్త్రీనైనా లేపుకుపోవడం మాత్రం అనైతికంగానే చెంచులు పరిగణిస్తారు. (పేజి.3)

రెండు, మూడు తరాల క్రితపు చెంచుల జీవన విధానానికీ ప్రాచీన భారత ఆదివాసీ జీవన విధానానికీ చాలా పోలికలున్నాయన్న విషయం స్పష్టంగా తెలుస్తోంది. అదే విధంగా చెంచుల ఆర్థిక విధానానికీ, ప్రాచీన యుగంలో అడవినాధారం చేసుకుని జీవించిన గణాల ఆర్థిక విధానానికీ కూడా చాలా పోలికలు కనిపిస్తాయి. (పేజి.4)

1940లో నేను జరిపిన క్షేత్రపర్యటనలోని నా పరిశీలనలన్నీ నిజాం ప్రభుత్వానికి సమర్పించి కొన్ని ప్రతిపాదనలు చేసాను. చెంచుల పరిరక్షణకోసం నిజాం ప్రభుత్వం కొన్ని కొత్త సంస్కరణలను ప్రవేశపెట్టింది. అటవీ ఫలసాయంపైనే ఆధారపడే చెంచు సముదాయానికి అడవిపై వున్న సహజహక్కులను పరిరక్షించేందుకు నిజాం ప్రభుత్వం చేపట్టిన సంస్కరణలు కొంతమేరకు దోహదం చేసాయి. అమ్రాబాద్ పీఠభూమిలోని దాదాపు లక్ష ఎకరాలను చెంచుల రిజర్వ్ అడవిగా నిజాం ప్రభుత్వం గుర్తించింది. ఆ ప్రాంతంలో చెంచులు తమ సాంప్రదాయ పద్ధతుల్లో జీవనం సాగించే వీలు కల్పించబడింది. దీనికి సంబంధించిన నియమనిబంధనలన్నీ 'ది చెంచూస్' (పే.377-381) అన్న పుస్తకంలో వివరించాను. ఆ నిబంధనల ప్రకారం ఎవరికీ ఎలాంటి పైకమూ చెల్లించనవసరం లేకుండానే చెంచులు తమ జీవనానికి అవసరమైన అటవీఫలసాయాన్ని అక్కడి అడవులనుంచి సేకరించుకోవచ్చు. అలా సేకరించిన ఫలసాయాన్ని తిరిగి ప్రభుత్వమే సరసమైన ధరలకు చెంచుల దగ్గరినుంచి కొనే పద్ధతిని కూడా నెలకొల్పింది. అదే సమయంలో అటవీఫలసాయాన్ని ఏటా కాంట్రాక్టర్లకు వేలం వేసే పద్ధతికి స్వస్తిపలికారు. ప్రకటించిన అటవీ ప్రాంతంలో చెంచులు తమ పాడిపశువులను యధేచ్ఛగా మేపుకునేందుకు అవకాశం కల్పించారు. అదే విధంగా చెంచులు తమ ఆవాసాలకు సమీపంగా వున్న భూముల్లో సాగుచేసుకునేందుకు కూడా నిజాం ప్రభుత్వం ప్రోత్సహించింది. అన్నింటికీమించి చెంచుల జీవన విధానమైన వేటను అనుమతించారు. చెంచులు విల్లంబులతో రిజర్వ్ అడవిలోనూ, బయటా ఎక్కడైనా వేటాడేందుకు ఎలాంటి అంక్షలు లేకుండా చేసింది ప్రభుత్వం. (పేజి.67)

1940ల్లోనే కొంతమంది చెంచులు పాలకోసం స్వంత పాడిని కలిగివున్నారు. పాడికి సంబంధించి చెంచులకు అనుభవం తక్కువ అన్న దృష్టితో ప్రభుత్వం వారికి మరిన్ని ఎనుములను ఉచితంగా అందజేసింది. అర్ధ సంచార జీవితాన్ని కొనసాగించే చెంచులకు పాడిపశువులు ఆర్థికంగా, ఇతరత్రా కూడా చేదోడువాదోడుగా వుంటాయన్న వుద్దేశ్యంతోనే వాటిని ఉచితంగా అందజేశారు. అయితే పాడివుండటంవల్ల క్రమంగా బయటి సముదాయమైన బంజారాలుకూడా తమ పశువులను మేపేందుకు చెంచులున్న ప్రాంతాలకు వచ్చేరు. అలా బంజారాల రాకమొదలైంది. ఫలితంగా పశువులకు నోటికీ, కాళ్ళకు వచ్చే అంటువ్యాధులు సోకి చెంచుల పాడి అంతా దాదాపు తుడిచిపెట్టుకుపోయింది. అలా 1977లో అప్పుడున్న చెంచులదగ్గర పాత తరాలతో పోలిస్తే చాలా తక్కువ పాడి మిగిలింది.

ఈ క్రమంలో చెంచుల్లో ప్రధానమైన మార్పు కొట్టవచ్చినట్టు కనిపించింది. కందలు, గడ్డలు సేకరించే దశ నుంచి చెంచులు అడవి నుంచి ఫలసాయాన్ని పెద్దమొత్తంలో సేకరించి అమ్మేదశకు చేరుకోవడం చాలా పెద్దమార్పు. డబ్బుకేంద్రంగా వున్న ఆర్థిక వ్యవస్థలోకి చెంచులు ప్రవేశించేందుకు ప్రధాన కారణం గిరిజన సహకార మార్కెటింగ్ సంస్థే. జీవన విధానంలో పెద్ద మార్పులేమీ లేకుండానే చెంచులిపుడు అటవీ ఫలసాయాన్ని తమ (ఇంటి) అవసరాలకు కాకుండా గిరిజన డిపోలలో అమ్మేందుకే మొగ్గుచూపుతున్నారు. అక్కడ అమ్మగా వచ్చిన డబ్బులతో దినవెచ్చాలను కొనుక్కునేవారు. నిజానికి అటవీఫలసాయాన్ని డిపోలలో అమ్మగా బాగానే వచ్చేది. 1977 జనవరి నెల నుంచి నవంబర్ నెల మధ్యకాలంలో మన్ననూరు గిరిజన సహకార మార్కెటింగ్ సమితి దాదాపు 5,47,216 రూపాయల విలువ చేసే అటవీ ఫలసాయాన్ని చెంచుల దగ్గరనుంచి కొనుగోలు చేసింది. ఇందులో ప్రధానంగా బంక(జిగురు)-3,10,495 రూపాయలు, కుంకుడు 62,970 రూపాయలు, చిల్లగింజలు (నక్సామికా) 11,729 రూపాయలు, విప్పవిత్తనాలు 75,412 రూపాయలు, తేనె

26,724 రూపాయలు, శెనగలు 98,066 రూపాయలకు కొనుగోలు చేసింది. ఇందులో కొన్ని చెంచులుకాక ఇతరులు అమ్మివుండవచ్చు. కానీ ఈ ప్రాంతంలో చెంచులనుంచి కాక ఇతరుల నుంచి ఫలసాయాన్ని కొనుగోలు చేసేందుకు ఒకోసారి గిరిజన డిపోలు చూసీచూడనట్లు వ్యవహరిస్తే, అది చెంచుల ఆర్థిక వ్యవస్థనే అతలాకుతలం చేస్తుందనడంలో సందేహం లేదు. ఆ విధంగా చెంచులు వేట, సేకరణ జీవన విధానంగా వుండి ప్రధాన స్రవంతి జనాభాకు దూరంగా, ఎలాంటి అధికార యంత్రాంగంతో సంబంధంలేకుండా ప్రత్యేక ఆదివాసీ సముదాయంగా కొనసాగుతోంది. ఇప్పుడు తమ తిండికోసం కాక ప్రధానంగా డిపోలలో అమ్మేందుకే చెంచులు తమ సేకరణ విధానాన్ని కొనసాగిస్తున్నారన్నది ఇక్కడ గమనించవలసిన విషయం.

1979వరకూ కూడా చెంచులు తమ సాంప్రదాయ విధానమైన వేట, ఆహారసేకరణను కొనసాగించేందుకు, అటవీ సంరక్షణ మధ్య ఎలాంటి ఘర్షణా లేదు. కానీ ఇటీవల ఈ ప్రాంతంలో వెలసిన మందులకంపెనీలు, ఇతర పరిశ్రమలకోసం చెంచులు సేకరిస్తున్న పెద్ద మొత్తాల ఫలసాయంవల్ల కొత్తగా ఘర్షణ తలెత్తే ప్రమాదం కనిపిస్తోంది. (పేజీ.68)

1980లో మళ్ళీ అమ్రాబాద్ పీఠభూమి ప్రాంతంలో పర్యటించినపుడు అనుకున్నంతా జరిగింది. ఆదిలాబాద్ జిల్లాలో అక్కడి సిర్‌పూర్ కాగితం పరిశ్రమకోసం విచక్షణారహితంగా కలపసేకరించి అడవులను ఖాళీ చేసినవారికే ఇక్కడి వెదురు అడవుల్లో కొత్త కాంట్రాక్టు లభించిందని విన్నాను. ఈ అడవులనుంచి పెద్దమొత్తాల్లో వెదురు కొట్టుకుపోతున్న వాహనాలను లెక్కలేనన్ని ప్రత్యక్షంగా చూసాను. ఈ పనికి మధ్యప్రదేశ్ నుంచి వందలాదిమంది కూలీలను కూడా తెచ్చుకున్నారు. కొట్టేసిన తరువాత కూడా తిరిగి మొలకవేసే పద్ధతిలో వెదురును సేకరించాలని తాము నెత్తీనోరూ కొట్టుకునిన చెబుతున్నప్పటికీ వినిపించుకునే నాథుడే లేదని స్థానిక అటవీ అధికారులు కూడా తమ నిస్సహాయతను వ్యక్తం చేసారు. కాంట్రాక్టు తీసుకున్నవారు విచక్షణా రహితంగా వెదురును సమూలంగా కూల్చి లారీలకు లారీలుగా తీసుకువెళ్తుంటే స్థానిక అటవీ అధికారులు తమ చేతులు దాటిపోయిన ఆ వ్యవహారాన్నంతా మౌనంగా చూస్తూ ఉండిపోయారు. అటవీ సంరక్షణకు ఇంతకన్నా విఘాతమేముంటుంది.

వెదురు అలా కొన్ని వందల ట్రక్కుల్లో తరలి వెళ్ళడం చెంచుల జీవన విధానంపైనా విపరీతమైన ప్రభావాన్ని చూపింది. చెంచులు తమ ఇళ్లను కట్టుకునేందకే కాక, చాలారకాల వంట సామాగ్రిని కూడా వెదురుతోనే తయారు చేసుకుంటారు. ప్రధానంగా చెంచులు తయారుచేసే వెదురు బుట్టల చాపలకు చాలా పేరుంది. వీటిని తయారు చేసి సమీప సంతల్లో అమ్మి లేదా తిండిగింజలకు బదులిచ్చి పొట్టగడుపుకుంటారు. అయితే ఇప్పుడు భారీగా సాగుతున్న వెదురునరికివేత కార్యక్రమం వల్ల ఇక ఈ అడవుల్లోకి చెంచులు అడుగుపెట్టేందుకు కూడా ఏమీ మిగల్లేదంటే అతిశయోక్తి ఎంతమాత్రమూ కాదు. అయితే ప్రభుత్వం అమలు చేస్తున్న అనాలోచిత అటవీ విధానంవల్ల పూర్తిగా దెబ్బతిన్న ఇతర ఆదివాసీ సముదాయాల చిద్రమైన జీవన విధానాలనూ, దుర్భలమైపోయిన జీవితాన్నీ చూసినపుడు చెంచుల దుస్థితి పెద్ద ఆశ్చర్యాన్నేమీ కలిగించదు. రాష్ట్రంలో మొత్తంగానే ఆదివాసుల ప్రయోజనాలు, హక్కులను ఏమాత్రం లెక్కచేయకుండా అమలవుతున్న ప్రభుత్వ అటవీ విధాన పుణ్యమే ఇదంతా. (పేజీ.69)

కర్నూలు జిల్లాలో చెంచులకు విద్యాబోధన బ్రిటిష్ హయాంలోనే ప్రారంభమయింది. అక్కడ చదువు వున్న చెంచు కుటుంబాలు, ఉద్యోగాలు చేస్తున్న చెంచులూ చాలా తక్కువ సంఖ్యలోనే అయినా వున్నారు. అయితే పక్కనే వున్న మహబూబ్‌నగర్ జిల్లాలో అప్పటికి ఒక్కరంటే ఒక్క పాఠశాలకు వెళ్తున్న చెంచుకూడా కనిపించలేదు. అయితే ఈ ఆశ్రమ పాఠశాలలో కొన్నేళ్ళు వసతి గృహాలలో వుండి చదువుకునే జీవితానికి అలవాటు పడిన చెంచుపిల్లలు తిరిగి ఇళ్ళకు వెళ్ళి, అడవిలో సంచరిస్తూ జీవించే అమ్మనాన్నలతో ఇమడగలరార అన్నది ఇంకా ప్రశ్నగానే మిగిలివుంది. అయితే ఈ చదువుకున్న చెంచుపిల్లల్లో వారి సాంప్రదాయక ఆవాసాలకు బయట ఏ ప్రభుత్వ ఉద్యోగమో వచ్చే వారిది బంగారు భవిష్యత్తే కాని, తక్కిన పిల్లలు రెంటికి చెడ్డ రేవడులయిపోతారు. సాంప్రదాయకంగా అటవీ ఫలసాయాన్ని సేకరించే అలవాటుకు దూరమై, చదువుకోసం ఆశ్రమ పాఠశాలలకు పోయి తీరా ఉద్యోగం రాకపోతే, ఎందుకూ కొరకాకుండానే మిగిలిపోతారు. (పేజీ.125)

ఈ మధ్యకాలంలో సమాజంలో చోటు చేసుకుంటున్న మార్పులు గతకాలపు సాంప్రదాయ సామాజిక వ్యవస్థాక్రమానికి బద్ధ వ్యతిరేకంగా నిలిచాయని చెప్పొచ్చు. అయితే 1940ల నుంచీ కూడా ఏదో కొద్దిపాటి మార్పుతో ఒక సముదాయం మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా అడవుల్లో నివసిస్తున్న చెంచులే. పాతకాలంలో లాగానే యిప్పటికీ చెంచులు నాలుగునుంచి పన్నెండు గుడిసెలున్న చిన్న సమూహంగానే

నివసిస్తారు. అటవీ ఫలసాయం కోసం అప్పుడప్పుడు అడవుల్లోకే వెళ్ళి తాత్కాలిక వసతి నేర్పరచుకొని ఏడాదిలో కొంతకాలం అక్కడ గడుపుతుంటారు. ఇంత చిన్న చిన్న సమూహాల్లో బతికే ఆదివాసీ సముదాయాల్లో చెప్పుకోదగ్గ మార్పు రావటం చాలా అరుదే. నలభై ఏళ్ల క్రితం నేను యిక్కడికొచ్చాను. అప్పుడు కొంతమందిని కలిసాను. వాళ్లు యిప్పటికీ అక్కడే, అలాగే జీవిస్తున్నారు. ఏదైనా గలాటా వచ్చినప్పుడు మాత్రం 'పెద్దమనిషి' ముందు అందరూ సమావేశమై చర్చించుకుంటారు. పెద్దమనిషి నిర్ణయాత్మక పాత్ర పెద్దగా ఉండదు. ఎందుకంటే సమిష్టి చర్చను, వివాదాన్ని అతను కేవలం నిర్వహిస్తాడు, పర్యవేక్షిస్తాడు. ఇప్పుడిక చెంచులంతా స్థానిక అధికారులతో, అటవీగార్డులతో, యితర బయటి వ్యక్తులతో స్వయంగా సంప్రదింపులు చేస్తుండటంతో పెద్దమనిషికి వీళ్ళ తరుపు ప్రతినిధిగా మాట్లాడటం అనే బాధ్యత కూడా నానాటికీ తగ్గిపోతుంది. ఇట్లాంటి విషయాల్లో గతంలో లా కాక పెద్దమనిషి ప్రాముఖ్యం బాగా తగ్గిపోయింది. ఇదే విషయం నేను కలిసిన ఒక చెంచు యువకుడి మాటల్లోనే చెబుతాను. ఇప్పుడు మా పెద్దమనిషి పంచాయితీల్లో మెదలకుండా విగ్రహంలా కూర్చోడం తప్ప యింక అతనికి ఏ పనీ లేదు. (పేజి.127)

విస్తారమైన కలపవున్న (కృష్ణానదికి దక్షిణానవున్న) కర్నూలు జిల్లా అడవుల్లో నివసించే చెంచులకు మాత్రం చాలా కాలం నుంచీ అంటే నిజాం పాలన నుంచీ అటవీశాఖ, అటవీ అధికారులతో పరిచయం వుంది. మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీ పరిపాలన కిందకు వచ్చిన తరువాత అప్పటి అటవీశాఖ ఆధ్వర్యంలో చెల్లాచెదురుగా జీవించే అర్థ సంచార తెగ అయిన చెంచులనంతా ఒక్క దగ్గరికి చేర్చాలన్న యీ ప్రయోగం విజయవంతం కాకపోగా వూహించని దుష్ఫలితాలనిచ్చింది. చెంచులు చిన్న చిన్న సమూహాలుగా వున్న కాలంలో వాళ్ళలో కొట్లాటలో, వివాదాలో వచ్చినప్పుడు వాటిని తామే కూర్చుని పంచాయితీలో చర్చించి సామరస్యంగా పరిష్కరించుకునేవారు. ఒకవేళ రాజీ కుదరని పక్షంలో ఒక పక్షంవాళ్లను ఆ సమూహం వదిలి మరో సమూహానికి పొమ్మనడమో లేదా వాళ్లే గిట్టక తమంతట తామే వెళ్లిపోవటమో వుండేది. ఇలా ప్రత్యర్థుల మధ్య దూరం పెరగటంవల్ల సహజంగానే వివాదాలను మరిచిపోయేవాళ్లు, ఆ రకంగా హింసాత్మక సంఘటనలు జరగటం తక్కువయేది. కానీ చిన్న చిన్న చెంచు సమూహాలనంతా బలవంతంగా ఒక దగ్గరకు యిలా చేర్చినందువల్ల యిద్దరి మధ్య ఏదైనా గొడవ తలెత్తితే వాళ్లు గొడవకు దూరంగా ఎక్కడికన్నా పోవాలనుకున్నా వీలు లేకుండా పోయింది. కొట్లాడుకున్న వాళ్లు ఒకే చోట అలాగే బలవంతంగా వుండిపోవాల్సి రావటంవల్ల రోజూ ఎక్కడో ఒక చోట ఎదురుపడి మళ్లీ మాటామాటా పెంచుకుని కొట్లాటను మరింత పెంచుకునేందుకు దారి తీసింది. చెంచులను చిన్న సమూహాలనుంచి ఒకే పెద్ద సమూహంగా మార్చినప్పుడు యిట్లాంటి హింసాత్మక సంఘటనలు, హత్యలు, అత్యాచారాలు, దొంగతనాలు ఎక్కువవటం గమనార్హం.

నేను 1978లో చెంచులుండే బైర్లూటి, నాగలూటి, పెద్ద చెరువుకు మళ్లీ వెళ్లాను. అటవీశాఖ ప్రయత్న పూర్వకంగా చెంచులనంతా కలిపి ఒకే గ్రామంగా చేయాలనుకుని చేసిన గ్రామాలన్నీ దాదాపు ఖాళీ అయిపోయాయి. వాళ్ళను తిరిగి వాళ్ళ యిష్టమొచ్చినట్టు వుండేందుకు స్వేచ్ఛగా వదిలేసారు. కొంతమంది చెంచులు అటవీశాఖ ఏర్పాటు చేసిన గ్రామాన్ని పూర్తిగా వదిలేసి ఎటో వెళ్ళిపోతే, ఎక్కువమంది మాత్రం మళ్లీ వాళ్ళ పాత సాంప్రదాయ పద్ధతిలోనే బంధువులతో కలిసి చిన్నచిన్న సమూహాలుగా ఏర్పడి యిళ్ళు కట్టుకున్నారు. బైర్లూటి లాంటి చోట్ల అటవీశాఖ యిలా కొత్తగా ఏర్పడ్డ చిన్న చిన్న చెంచు సమూహాలకు ఆ సమూహంలోనే ఒక పెద్ద మనిషిని 'నియమించి' (అంటే యితనికి అటవీశాఖ కొంత జీతాన్ని కూడా యిచ్చింది) సమూహంలో జరిగే చిన్నా పెద్దా తగాదాలను పంచాయితీచేసి పరిష్కరించే బాధ్యతను అప్పగించింది. ఇప్పుడు యీ స్థానికుడైన పెద్దమనిషి సమూహంలో ఎలాంటి కొట్లాటలూ, ముఖ్యంగా దొంగతనాలు జరగకుండా (దొంగతనాలకు పాల్పడకుండా) పర్యవేక్షిస్తాడు. అటవీశాఖ ప్రారంభించిన యీ కొత్త పద్ధతి కొంత మెరుగ్గానే పని చేస్తుందనిపిస్తోంది. (పేజి.128)

చెంచుల ప్రధాన వృత్తి అటవీశాఖ అధికారులు కల్పించే పనుల్లో కూలిపని చేసుకోవటమే. అడవికి సంబంధించిన యీ పనులు చేయించడంకోసం చెంచులను ఒకే చోట వుంచాల్సిన పనికూడా ఏమీ లేదు. ఇక చెంచుల్లో స్థిర వ్యవసాయం కోసం జరిగిన ప్రయోగాలూ, ప్రయత్నాలూ అంతంత మాత్రంగానే ఫలితాలనిచ్చాయి. ఇప్పుడు బాగా స్థిరపడ్డ చెంచులకు కూడా యిటు ప్రభుత్వంతోనూ, అటు వీళ్ల భూముల్లో ఇప్పుడిప్పుడే స్థిరపడుతున్న రైతులతోనూ నెగ్గుకొచ్చేందుకు తమను తాము సంఘటితం చేసుకోవాల్సిన అవసరం ఉంది. అయితే వీరికి ఆ పనిలో తోడ్పడగల ఆదివాసీ సంస్థ ఏదీ లేదు. కర్నూలులో కొంతమంది చదువుకున్న చెంచులున్నారు వీళ్లంతా ప్రధానంగా ప్రభుత్వ ఉద్యోగాల్లో వున్నారు. నిజానికి వీళ్లు తమ తెగకు ప్రాతినిధ్యం వహించి మంచి నాయకత్వాన్ని అందివ్వగలరు. కానీ

వీళ్లు చదువురాని తమ తెగ ప్రజలతో సంబంధాలు పెట్టుకోవటం అటుంచి, అసలు వాళ్ల వూసెత్తడానికి కూడా సముఖంగా లేరు. చాలామంది యితర చదువుకున్న ఆదివాసుల్లాగానే వీళ్లు కూడా తమ గతాన్నంతా మరిచిపోయి ఎంత త్వరగా వీలయితే అంత త్వరగా తమ సహోద్యోగులయిన హిందూ కులపోళ్లతో కలివిడిగా తిరుగుతూ వాళ్లలా వుండటానికి ప్రయత్నిస్తూ, అనుకరిస్తూ వాళ్లలో ఒకరిగా మిగలాలనే ఆరాటపడుతుంటారు. (పేజి.129)

చెంచుల ఆచారాలు – ఉదాహరణకు అడవులను, వేటను కాపాడుతుందని చెంచులు భావించే దేవత గారెల మైసమ్మకు తొట్ట తొలి ఫలాన్ని ప్రసాదంగా అర్పించే ఆచారాల్లాంటివి చాలా అస్పష్టంగానూ, అనాకర్షణీయంగానూ, నర్మగర్భంగానూ వుండటం వల్ల ఆదివాసీ యేతరుల దృష్టి వాటిపై పెద్దగా పడదు. ఆ కారణంగానే చెంచులు నివసించే ప్రాంతాల్లోకి కొత్తగా వచ్చిన బయటి సముదాయాలు ఆచార వ్యవహారాల పరంగా పెద్దగా కలిసిపోరు. చెంచులు కూడా ఇతరుల ఆచారాల్లో పాల్గొనేందుకు అంతగా ఇష్టపడరు. ఒక్క శ్రీశైలంలో జరిగే ఉత్సవాల్లో, పండుగల సందర్భంలో జరిగే, ఆచారాల్లో మాత్రమే పాలుపంచుకుంటుంటారు. విషాదమేమిటంటే శ్రీశైలంలోని దేవాలయాన్ని ఇటీవల మరమత్తులు చేసి దాన్నొక ప్రధాన పుణ్యతీర్థంగా మార్చడంతో చెంచులకు అక్కడ అదివరకున్న స్థానం, ప్రాధాన్యత బాగా దగ్గాయి. అప్పటివరకు రవాణా సౌకర్యాలు పెద్దగా లేకపోవడ వల్ల శ్రీశైలానికి పెద్దగా భక్తులు వచ్చేవారు కాదు. కొద్దిమంది బ్రాహ్మణ పుజారులు మాత్రం అక్కడ గుడిదగ్గర కాపురముంటూ గుడిలో పూజలు చేసేవారు. అప్పుడు చెంచులకు ఆ గుడిలో సమాన ప్రాధాన్యత ఉండేది. ఆ గుడిలో భక్తులు ఇచ్చిన కానుకల్లో చెంచులకు సగం వాటా దక్కేది. అక్కడ పల్లకీ బోయిలుగా, గుడి ముందు కలాపిచల్లి వూడ్చే వాళ్ళుగా చెంచులు కనిపించేవారు. గుడికి కాపలా దారులు కూడా చాలావరకు చెంచులే వుండేవారు. 1978లో అక్కడి ఒక చెంచు నాకీ విషయం చెప్పాడు.

"మా తాతల దగ్గర దేవుడి ఆభరణాలు, నగలు పెట్టే గది తాళాలు వుండేవి. కానీ ఇప్పుడు ఆ గది తలుపుల దగ్గరకి కూడా పూజారులు మమ్మల్ని వెళ్ళనివ్వరు. ఒకవేళ పొరపాటున అటుగా వెళ్ళినా మమ్మల్ని దొంగల్లా చూస్తారు. అయినా సరే మేము ఈ దేవుడు యిక్కడ వెలసినప్పటి నుంచీ ఉన్నాం కాబట్టి ఇట్లాంటివన్నీ పట్టించుకోకుండా ఇక్కడే వున్నాం"

నిజానికి పాత రోజుల్లో శ్రీశైలంలో వున్న ఈ చిన్న చెంచు సముదాయం అక్కడ జరిగే నాలుగు ప్రధాన పండుగల్లో ముందుండేవారు. శివరాత్రి, సంక్రాంతి, ఉగాది, కుంభం పండుగలు జరిగే సందర్భాల్లో చెంచులకు ప్రాధాన్యత, పాత్ర ఉండేది. అయితే 1977నుంచి కేవలం సంక్రాంతి పండుగకే ఆ ముచ్చట పరిమితమైపోయింది. గతంలో ఏటా చెంచులందరికీ ఆడవాళ్లకొక రైక, మగవాళ్లకు ధోతి, అంగవస్త్రం ఇచ్చేవారనీ, ఎప్పుడయితే గుడి ప్రభుత్వ దేవాదాయ ధర్మాదాయ శాఖ కిందకు పోయింది అప్పటినుంచి అవన్నీ నిలిచిపోయాయని అక్కడి చెంచులు నాతో ఆరోపించారు. ఇప్పుడు కొంతమంది చెంచులకు కూలి జీతానికి గుడి యాజమాన్యం నియమించుకుంది. ఇక పల్లకీ మోసే చెంచులకు భక్తులు భగవంతుడిపై వేసిన అక్షింతల్లో కొంత ధాన్యాన్ని యాజమాన్యం ఇచ్చేది. ఇప్పుడు అందులో కూడా పూజారులు వాటా తీసుకోవడం మొదలు పెట్టారు. నిజానికి ఈ ధాన్యమంతా గతంలో చెంచులకే ఇచ్చేవారు.

ఆహారసేకరణ, వేటచేసుకునే చెంచుల్లాంటి సంచార ఆదివాసీ సముదాయం ఒక ప్రధాన హిందూ దేవాలయంతో ఇంతటి సంబంధం కలిగి వుండటం చాలా చిత్రమైన విషయం. అయితే ఇంత చిరకాల సహజీవన సంబంధం వున్నప్పటికీ చెంచుల ఆర్థిక పరిస్థితుల్లో కొంతైనా మెరుగుదల కనిపించకపోవడం అంతకన్నా విచిత్రం. (పేజి.151)

నల్లమల కొండల్లోని చెంచులు ఇలా ఆదివాసీయేతరులతో వాణిజ్యపంటలను పోటీపడి పండించాల్సిన పరిస్థితి ఇటీవలి పరిణామమే. కొన్ని శతాబ్దాల నుంచీ కూడా చెంచులకు 'బదులు పద్ధతి' (వస్తు మార్పిడి పద్ధతి)లోనే ఇతరులతో సంబంధాలుండేవి. చెంచులకు చాకులు, గడ్డళ్ళు, బాణం మొనలు, యితర సరుకులు అవసరమయ్యేవి. తేనె, మైనం, కొన్ని సందర్భాల్లో జింకమాంసం లాంటి వాటిని బదులు పద్ధతిలో యిచ్చి కావలసిన సరుకులు తెచ్చుకునేవారు. శరీరంపైన తమ పూర్వీకులు ధరించే నారచీరలు పూర్తిగా వదిలివేసిన తరువాత నేత వస్త్రాలను ధరించడం మొదలు పెట్టారు. దాంతో బట్టల కోసం కూడా చెంచులు బయటి సమూహాలపై ఆధారపడ్డారు. క్రమంగా స్థిరజీవితం అన్నది చెంచులకు కొంచెం కొంచెంగా పరచయమవుతున్న కొద్దీ కుండలు, రోలు, రోకలి లాంటివి వారి నివాసాల్లో కనిపించాయి. హైదరాబాద్ సంస్థానపు అటవీశాఖ చెంచులు నివసిస్తున్న అటవీ ప్రాంతంలోకి అడుగుబెట్టిన తరువాత, క్రమంగా కాంట్రాక్టర్లు కలపను, వెదురును నరకడం ప్రారంభించడంతో చెంచులకు తొలిసారి కూలీ రూపంలో కొంత డబ్బు వచ్చే అవకాశం

కలిగింది. ఆ డబ్బుతో తమకు కావలసిన వస్తువులను, ధాన్యాన్ని కొనుక్కునే అవకాశం వుండింది. సరిగ్గా ఇదే సమయంలో మైదాన ప్రాంతాల చిన్న వ్యాపారస్థులు అటవీ ఫలసాయాన్ని కొనుగోలు చేయడం క్రమంగా పెరిగింది. అయితే ఈ కొత్త సంబంధాలన్నీ చెంచులకు ఉపయోగపడటం మాట అటుంచి వారిని తరిమివేసేందుకే దోహదం చేసాయి. అదీకాక ఏడాదిలో ఒక సీజనులో మాత్రమే వచ్చిపోయే మైదాన ప్రాంత ఆదివాసీయేతరులతో అంత దగ్గరి సంబంధం ఏర్పరచుకునేందుకు కూడా చెంచులకు అవకాశం లేదు. ఈ క్రమంలో కొన్ని సందర్భాల్లో చెంచులు మోసపోయినప్పటికీ మైదాన ప్రాంతవాసుల వల్ల వారి జీవన విధానానికి విఘాతం కలగడం కానీ, లేదా ఆదివాసీ యేతరులు దట్టంగా వుండే ఆ అడవుల్లో వచ్చి స్థిరపడాలని అనుకోవడం కానీ జరగలేదు. 1940లో ఈ ప్రాంతాలను నేను పర్యటించినపుడు పరిస్థితి ఇదే మాదిరిగా వుంది. ఆ తరువాతే అన్ని రకాల మార్పులు చోటు చేసుకున్నాయి. (పేజి.167)

ఇదే ప్రాంతానికి తిరిగి నేను 1977లోనూ, 1980లోనూ వెళ్ళినపుడు అక్కడిక ఎంత మాత్రమూ చెంచులు మాత్రమే వుంటున్నారన్న భావన కలుగలేదు. చాలా ప్రాంతాల్లో ఆదివాసీయేతరులు స్థిరపడి చిన్న మొత్తంలోనే అయినా వ్యవసాయం చేసుకుంటున్నారు. కొన్నిచోట్ల చెంచులకు పంచిన భూముల్లోనూ ఆదివాసీయేతరుల కోసమే పంటలు పండుతుండేవి. ప్రభుత్వం భూములను పంచి నాగలి, ఎద్దులను యిచ్చినప్పటికీ చెంచుల్లో వ్యవసాయం పట్ల అంత ఆసక్తి కనిపించలేదు. అలా ప్రభుత్వం తమకిచ్చిన భూములను చెంచులు బంజారాలకు, యితర మైదాన ప్రాంతాలవాళ్ళకూ కౌలుకిచ్చారు. పండిన పంటలో కొంత చెంచులకు కౌలు కింద ఆదివాసీయేతరులిచ్చేవారు.

కొన్ని ప్రాంతాల్లో మరోకరం సహకారం కనిపించింది. ఉదాహరణకు, పులజెల్మలో ఏటా మే నెలలో పెద్ద సంఖ్యలో బంజారాలు కుటుంబాలు కుటుంబాలే పశువులను మేపుకునేందుకు వచ్చేవారు. అప్పటినుంచి తిరిగి కొత్త సంవత్సరం (జనవరి) వచ్చేంతవరకు, ఆ ఎనిమిది నెలలూ చెంచులతో సమన్వయ సహజీవనం సాగించేవారు. చెంచు మహిళలు తమ గుడిసెల దగ్గర వున్న ఒక బావినుంచి నీళ్ళు తీసుకుని బంజారాలుండే చోటికి వెళ్ళి యిచ్చి వచ్చేవారు. దీనికి బదులుగా బంజారాలు మజ్జిగ యిచ్చేవారు. చెంచులు జొన్న సంకటిలో మజ్జిగ వేసుకుని తినేవారు. అయితే బంజారాలకు నీళ్ళు పోసినా పోయకపోయినా వచ్చిన మజ్జిగను మాత్రం చెంచులు అందరి మధ్యా పంచుకునేవారు.

ఇంతకన్నా సంక్లిష్టమైన పరిస్థితి వట్వర్లపల్లిలో కనిపించింది. అక్కడ వేర్వేరు కూలాలకూ, చెంచులకూ మధ్య ఇంతకన్నా సంక్లిష్టమైన సంబంధాలు కనిపిస్తాయి. 1940వరకూ కూడా వట్వర్లపల్లి ఎనిమిది గుడిసెలతో వున్న పూర్తిస్థాయి చెంచుగ్రామం. అయితే క్రమంగా చుట్టుప్రక్కల గ్రామాలనుంచి (అమ్రాబాద్ పీఠభూమి దిగువన వున్న) పశువులను మేపేందుకు కాపరులు రావడం మొదలైంది. వీరికీ చెంచులకూ మధ్య ఎలాంటి సంబంధమూ వుండేది కాదు. (పేజి.168)

అలా కొంత కాలానికి కొన్ని వడ్డర కుటుంబాలు వట్వర్లపల్లిలో స్థిరపడి వ్యవసాయం ప్రారంభించాయి. అయితే అక్కడి అటవీ అధికారులు అభ్యంతరపెట్టడంతో అనతి కాలంలోనే వడ్డర కుటుంబాలన్నీ ఖాళీ చేసి వెళ్ళిపోయాయి. ఈ సంఘటన తర్వాత అప్పటి సాంఘిక సేవలశాఖ స్వయంగా 18 మాలకుటుంబాలను ఈ ప్రాంతానికి రప్పించి వ్యవసాయం చేసుకోమన్నారు. అలాగయినా చెంచులకు వ్యవసాయం అబ్బుతుందేమోనన్నది ప్రభుత్వ ఉద్దేశ్యం. ఇందుకోసం ప్రభుత్వం చెంచులతో సహా అందరికీ కొంత భూమినిచ్చి, ఎడ్లను, నాగలిని కూడా అందజేసింది. స్వతహాగా చెంచులకు వ్యవసాయంలో ఓనమాలు కూడా తెలియకపోయినా, మాలలను చూసి నేర్చుకుంటారన్న ఆలోచనతోనే ప్రభుత్వం వారికి కూడా నాగలి, ఎద్దులనూ ఇచ్చింది. ఈ ప్రయోగం తొలిదశలో మంచి ఫలితాలనిచ్చింది. చాలా మంది చెంచులు స్వంతంగా వ్యవసాయం చేయడం నేర్చుకున్నారు. అయితే 1978లో నేను ఈ ప్రాంతాన్ని పర్యటించినపుడు కేవలం ఒకే ఒక్క చెంచు మాత్రమే వ్యవసాయం చేసుకుంటున్నారు. తమ ఎద్దులు ముసలివైపోయి చనిపోవడంతో దాదాపు చెంచులందరూ వ్యవసాయాన్ని వదిలిపెట్టారు. తమ భూములనుకూడా హరిజనులకు కౌలుకు ఇచ్చారు. ప్రధానంగా అటవీఫలసాయ సేకరణపై చెంచులు దృష్టినిలపడంతో వారికి భూములు కౌలు విషయం పెద్దగా పెట్టలేదు. ఇటీవలే ఇక్కడికి బంజారాలు కూడా వచ్చారు. వారికిచ్చిన భూముల్లో ఒక పక్క వ్యవసాయం చేసుకుంటూనే మరోపక్క పాడినీ నిలబెట్టుకున్నారు. చెంచులు వ్యవసాయానికి అస్సలు పనికి రారని యిటు బంజారాలు, అటు హరిజనుల ఉమ్మడి అభిప్రాయం. చెంచులుకూడా వ్యవసాయం తమవల్ల అయ్యేపని కాదన్నట్టే వ్యవహరిస్తారు. భూములను ఎవరికి పడితే వాళ్ళకు వదిలేసి అటవీ ఫలసాయ సేకరణలో నిమగ్నమైపోతారు. ఫలసాయం సేకరించడం అన్నది కూడా చెంచులకొక్కటే పరిమితమైన వ్యవహారం కాదు, ఇప్పుడీ ప్రాంతంలో క్రమంగా హరిజనులు, బంజారాలు చెంచులంత విరివిగా తిరిగి కాకపోయినా

బయటి సంతల్లో ధరపలికే అటవీఫలసాయాన్ని సేకరించడం ప్రారంభించారు. 1977కల్లా యిక్కడ 24 చెంచు కుటుంబాలయ్యాయి. వీళ్ళంతా నేను 1940లో ఈ ప్రాంతం వెళ్ళినప్పుడు అక్కడ ఉన్నది ఎనిమిది కుటుంబాల వాళ్ళే.

సార్లెపల్లిలో కూడా దాదాపు ఇదే పరిస్థితి కనిపిస్తుంది. ఒకప్పుడు ఇది పూర్తిస్థాయి చెంచుగ్రామమే కాని ప్రస్తుతం ఇక్కడ 21 చెంచు కుటుంబాలుండగా, హరిజనులు, గొల్లలు, వడ్డెర, ముస్లిం కుటుంబాలు 30 ఉన్నాయి. ఈ ప్రాంతంలోనూ చెంచులకు నాగలి, ఎడ్లు యిచ్చి వ్యవసాయం చేసేందుకు ప్రభుత్వం ప్రోత్సహించింది. ఒకసారి ఏదో అంటువ్యాధి వచ్చి పశువులన్నీ చనిపోతే చెంచులు వ్యవసాయం మానేసారు. ఉన్న భూములను చెంచులు అక్కడే(సార్లపల్లి)స్థిరపడ్డ ఆదివాసీయేతర కుటుంబాలకు కౌలుకిచ్చేసారు. కొత్తగా స్థిరపడ్డ వారిలో చాలామందికి అప్పటికింకా పట్టాభూములు లేని కారణంగా ఎక్కువశాతం రైతులు చెంచుల భూములను కౌలుకు తీసుకుని డబ్బు రూపంలోనో, ధాన్యం రూపంలోనో కౌలు చెల్లించేవారు. చెంచులుకూడా వచ్చిందే చాలు అనుకున్నట్టు వుండేవారు. అలా ఒక ఎకరాకు 50కిలోల ధాన్యం కౌలుకింద చెంచులకు ముట్టేది. ఇప్పుడు వ్యవసాయం చేసుకునే బాదరబందీ లేకపోవడంవల్ల పూర్తి సమయాన్ని అటవీఫలసాయం సేకరించడం పైనే కేంద్రీకరించడానికి అవకాశం వుండింది. సేకరించిన ఫలసాయాన్ని సంతల్లో అమ్ముకుని వచ్చిన డబ్బులతో బాగానే బతుకుతున్నట్టు కనిపించింది. ఆ డబ్బుతో కొంతమంది బర్రెలను కూడా కొన్నారు. అయితే చాలా మందికి మాత్రం ఎలాంటి పాడికానీ, కోళ్ళుకానీ లేవు. ఈ ప్రాంతంలో చెంచులకూ, ఇతర ఆదివాసీయేతరులకు మధ్య ఎలాంటి విభేదాలూ కనిపించలేదు. నిజానికి ఒక ఆహారసేకరణ సాగించే ఆదివాసీ సముదాయానికీ, అదే ప్రాంతంలో స్థిరపడ్డ వ్యవసాయ కుటుంబాలైన బయటి సమూహాలకూ మధ్య వుండే సహజీవనంలో అంతగా సమస్యలు వున్నట్టు కనిపించవు. అదే అదిలాబాద్ జిల్లాలోనయితే యిటు ఆదివాసులు, అటు బయటినుంచి వచ్చి స్థిరపడ్డ ఆదివాసీయేతరులు వ్యవసాయమే ప్రధాన జీవనంగా వున్న కారణంగా ఒక రకమైన పోటీ, అందులో యిరుపక్షాలమధ్య సులభంగా ఘర్షణతో కూడుకున్న సంబంధాలు తలెత్తేందుకు అవకాశం వుంది. (పేజి.169)

అమ్రాబాద్ పీఠభూమి దిగువన వున్న చెంచుల పరిస్థితి వేరు. ఇక్కడ కొన్ని తరాలుగా ఇతర ఆదివాసీయేతర సముదాయాలతో కలిసి చెంచులు మనుగడ సాగిస్తున్నారు. మరీముఖ్యంగా మన్ననూర్ చెంచులు యిక్కడ వ్యవసాయం అంత ప్రాధాన్యతను సంతరించుకోక ముందునుంచే కొంత భూమిని సంపాదించుకుని వ్యవసాయం చేయడం నేర్చుకున్నారు. అందులో చాలామంది ఏటా వచ్చే అప్పుల బారినుంచి కూడా నెట్టుకుంటూ తమ భూములను కాపాడుకుంటూ వస్తున్నారు. అడవి కూడా చాలా దగ్గరగా వుండటం వల్ల మన్ననూర్ చెంచులు అడపాదడపా అటవీ ఫలసాయాన్ని సేకరించి అక్కడే వున్న గిరిజన సహకార సంస్థ కౌంటర్లలో అమ్ముకొని కూడా డబ్బులు సంపాదించేవారు.

అమ్రాబాద్ తూర్పున వున్న గ్రామాల్లోని చెంచుల పరిస్థితి అంత చెప్పుకోదగ్గదిగా లేదు. అక్కడ చెంచులు పూర్తిగా వ్యవసాయంపైనే ఆధారపడాల్సిన పరిస్థితి వుంది. చాలామందికి భూమిలేదు. భూమి వున్నా నాగలీ, ఎడ్లు వుండవు. ఆ కారణంగా అక్కడే స్థిరపడ్డ హిందూ కులాల భూస్వాముల భూముల్లో చెంచులు కూలీలుగా కనిపిస్తారు. బాగా డబ్బున్న హిందూకుటుంబాలున్న వంకేశ్వరం గ్రామాన్ని ఆనుకుని వున్న కొండపక్క నివసించే చెంచు కుటుంబాలు ఈ ప్రాంతంలోకే కటిక నిరుపేదలుగా చెప్పవచ్చు. ఇక్కడున్న చెంచులందరిలో ఒకే ఒక అతనికి కొంత భూమి వుంది. అయితే ఎద్దులు లేని కారణంగా వున్న ఆ కొద్ది పాటి భూమిని కూడా ఒక మాల అతనికి కౌలుకు ఇచ్చేసాడు. ఆ మాలరైతు వచ్చిన పంటలో కేవలం పావు భాగాన్ని కౌలు కింద చెంచుకు ఇస్తాడు. అక్కడి అడవుల్లో వస్తున్న మార్పు గురించి ఒక ముసలవ్వ నాతో చెప్పింది. తను చిన్న పిల్లగా వున్నప్పుడు ఈ గ్రామానికి వచ్చిందట. అప్పుడు ఈ అడవుల్లో కందమూలాలు సమృద్ధిగా లభించేవనీ, అదంతా ఇప్పుడు వ్యవసాయం వల్ల అంతరించి పోయిందని చెప్పింది. ఈ ప్రాంతంలో వ్యవసాయం కోసం అడవిని సాపు చేయడంవల్ల అటవీఫలసాయం బాగా తగ్గిపోయింది. పైగా అటవీ ఫలసాయాన్ని సేకరించడంలో ఆదివాసీయేతరులు కూడా తమతో పోటీ పడటం ప్రారంభించడంతో చెంచుల ఆదాయం బాగా తగ్గిపోయింది. 1940లో చెంచుల సగటు రోజువారీ కూలీ మూడు కిలోల ధాన్యం. అయితే ఇప్పుడు రోజంతా పనిచేస్తున్నా చెంచులకు దక్కేది 1.1/2, 2 కిలోల ధాన్యమే.

అమ్రాబాద్ సమీపాన వున్న జంగంరెడ్డిపల్లి ఒక పెద్ద గ్రామం. ఇందులో 19 చెంచు గడపలు ఒక ప్రత్యేకమైన వీధిలా వున్నాయి. 1977లో వీళ్ళంతా అక్కడ భూస్వామి అయిన ఒక రెడ్డి ఆధిపత్యం కింద వున్నారు. అతను మగ కూలీలకు సంవత్సరానికి 600 రూపాయల గ్రాసం యిచ్చేవారు. తిండి పెట్టేవాడు కాదు. బట్టలూ ఇచ్చేవాడు కాదు. 1980లో చెంచుల పరిస్థితిలో కొంత మెరుగుదల

కనిపించింది. అప్పుడు చాలా మంది చెంచులకు ప్రభుత్వం కొంత భూమి యిచ్చింది. ఆదివాసీ సంక్షేమశాఖ వారు ఎడ్లను, నాగలినీ ఉచితంగా సరఫరా చేసారు.

ప్రభుత్వం అప్పుడప్పుడు చేసే ఆర్థిక, ఇతర సహాయాలను పక్కన బెడితే ఈ ప్రాంతం చెంచులు యితర ఆదివాసీయేతర సమూహాలతో కొనసాగిస్తున్న సహజీవనం వల్ల చెంచులకు పెద్దగా ఒరిగిందేమీ లేదు. అడవికి సమీపంగా వున్న చెంచుల కన్నా తక్కువ స్వేచ్ఛ, స్వతంత్రతను అనుభవిస్తూ, తినడానికి తిండీ, కట్టేందుకు బట్టా లేక నిస్సహాయంగా కనిపిస్తారు ఈ ప్రాంతపు చెంచులు. గ్రామీణ చెంచుల స్థితిగతులు, యిలా వున్నప్పటికీ, యితర హిందూ సమూహాలతో కలిసి చెంచులు జీవిస్తున్నప్పటికీ వారిని తక్కువ కులస్థులుగా, అంటరానివారిగా పరిగణించడంలేదు. యిక్కడ మాత్రం చెంచులది కులపరంగా మంచి స్థితే. ఇక్కడ దేవాలయాల పూజారులు, ఆశ్రమాల్లోని స్వాములతో చాలా దగ్గరి సంబంధం కలిగి వుండటం వల్లా, హిందువులు అసహ్యించుకునే గోవు మాంసం, గొడ్డుమాంసం తినడం మానేసినందువల్లా చెంచుల సామాజిక స్థితి కాస్త ఉన్నతంగానే వుందని చెప్పవచ్చు. ఇక్కడ బ్రాహ్మణులు నీరు చేదుకునే బావినుంచే చెంచులు చేదుకుంటారు. (పేజి. 170)

హిందూ దేవాలయాల్లో ప్రవేశానికి ఎలాంటి వ్యతిరేకతనూ ఎదుర్కోరు. అయినప్పటికీ హిందూ అగ్రకులాలు, ముస్లింలు వుండే వీధుల్లో చెంచులు నివాసాలు కనిపించవు. ప్రధాన గ్రామానికి బయటే చెంచుల వాడలుంటాయి. వీటికీ హరిజనకులాలైన మాలమాదిగ వాడలకూ చాలా దగ్గరి పోలికవుంటుంది. అయితే మాలమాదిగల పాత్ర గ్రామీణ సామాజిక వ్యవస్థలో ప్రధానమైనది. కానీ చెంచులకు గ్రామీణ సామాజిక వ్యవస్థలో, సాంప్రదాయాల్లో దాదాపు ఎలాంటి పాత్ర లేదనే చెప్పాలి. (పేజి. 171)

...హైదరాబాదు బుక్ ట్రస్ట్

కొండదొరసాని ('కొచ్చరయత్తి' మలయాళ నవల)

...నారాయన్, సాహిత్య అకాడమీ

ఒకరి తరువాత ఒకరు, సురక్షితత్వాన్ని చేరుకోవటానికి దోహదం చేసే ఒక సొరంగం ప్రభుత్వోద్యోగం. ఆ సొరంగం ద్వారా ఒకరి తరువాత ఒకరు గిరిజనులు సమాజం నుంచి సాంఘికంగాను, సంస్కృతీ పరంగాను దూరమైపోతున్నారు. ఈ సొరంగం ద్వారా ఒక సమాజం పూర్తిగా బయట పడగలుగుతుందా అనే ప్రశ్నలేపుతుంది.

ప్రభుత్వకేటాయింపులపైనే, ఆధారపడే సమాజంగా మారే తెగల ఆత్రుతభరితమైన బాధని సూచిస్తోంది. ఈ ప్రశ్నలకి, మన ముందువున్న జవాబు ఒకటే. పురోభివృద్ధి గురించి, ప్రతి సమాజం తనదైన నిర్ణయం తీసుకోవాలి, తనదైన మార్గం వెతుక్కోవాలి.

ఎడమ తట్టున లక్ష్మమ్మ, కుడి తట్టున చెంచురాలూ, ఇద్దరికీ నట్టనడుమ దేవుడు పెన్నోబిలేశు